

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**System sociální práce a péče na Železnobrodsku – analýza sociální práce
s rodinou**

Tereza Rydvalová

**Bakalářská práce
2008**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza RYDVALOVÁ**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **System socialni prace a péče na Železnobrodsku - analýza sociální práce s rodinou**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Vymezení základní problematiky
2. Nejčastější problémy rodin v regionu
3. Práce a povinnosti sociálního pracovníka v sociální práci s rodinou
4. Zhodnocení systému práce a pomoci na Železnobrodsku

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KREBS, V. A KOL : Sociální politika. Praha, 2002.

POTŮČEK, M.: Sociální politika. Praha, 1995.

TOMEŠ, I.: Sociální politika. Teorie a mezinárodní zkušenost.. Praha, 1996.

**MINISTERSTVO PRACE A SOCIALNICH VECI.: Narodni zprava o ro-
dine. Praha, 2004**

**SIROVATKA, T.: Rodinne chovani a rodinna politika v Ceske republice.
Brno, 2003**

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Adriana Sychrová
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2008

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.

vedoucí katedry

SOUHRN

Práce je věnována sociální práci s rodinou v regionu Železnobrodsko a její analýze. Postihuje zejména vysvětlení samotné sociální práce, úlohu sociálních pracovníků, sociálně právní ochranu dětí. Dále se zaměřuje na konkrétní problémy regionu.

KLÍČOVÁ SLOVA

sociální práce, rodina, sociální pracovník, sociálně právní ochrana dětí

TITLE

System of the social-work and care at Železnobrodsko – the analysis of social-work with family.

ABSTRACT

The work is addicted to social-work with family at the area of Železnobrodsko and the analysis of it. It concerns especially the explication of the single social-work, exercise of the social workers, social-law children protection. Next it is focused to the concrete problems of the region.

KEYWORDS

social-work, family, social worker, social-law children protection

Obsah

I.	Úvod	6
II.	Teoretická část	7
1.	Vysvětlení základní terminologie	7
	1.1 Oprávněné osoby.....	10
	1.2 Působnost v oblasti sociálních služeb.....	10
	1.3 Úloha a předpoklady sociálního pracovníka.....	12
2.	Sociální služby pro rodiny s dětmi	14
3.	Rodina a její funkce	14
	3.1 Typologie rodin.....	15
	3.2 Rodičovská zodpovědnost.....	17
4.	Sociálně – právní ochrana dětí	17
	4.1 Manželství a rozvod.....	20
	4.1.1 Rozvod a právo.....	21
	4.1.2 Smluvený rozvod.....	21
	4.1.3 Kdy je rozvod ztížen.....	22
	4.1.4 Rozvod a děti.....	23
III.	Praktická část	24
5.	Analýza sociální práce na Železnobrodsku	24
	5.1 Šetření v terénu.....	28
	5.2 Vedení spisové dokumentace.....	29
	5.3 Náhradní rodinná péče.....	31
	5.4 Krizová intervence.....	33
	5.5 Opatrovnictví.....	34
	5.6 Poradenská činnost.....	35
	5.7 Opatření na ochranu dětí.....	37
	5.8 Ústavní výchova a ochranná výchova.....	37
	5.9 Nejčastější problémy rodin v Železnobrodském regionu.....	38
VI.	Závěr	40
V.	Použitá literatura a prameny	43
VI.	Přílohy	45

I. Úvod

Téma „Systém sociální práce a péče na Železnobrodsku – analýza sociální práce se rodinou“ jsem si vybrala proto, že mne tato otázka zajímá z pohledu orientace mé budoucí profese. Chtěla bych i z tohoto důvodu do této problematiky co nejvíce proniknout.

Dobře fungující rodina je z mého pohledu chápána jako základ každé společnosti a má podle mého názoru nezastupitelnou a význačnou roli pro zdárný vývoj dítěte, formuje a upevňuje jeho názory, postoje a hodnotovou orientaci.

V minulosti se rizikové skupiny dětí rekrutovaly zpravidla z dysfunkčních a neúplných rodin, dále také z rodin s nižší sociokulturní úrovní anebo nepřizpůsobivých rodin.

V současnosti jsou rizikové a dysfunkční rodiny zastoupeny v celé společenské struktuře často i bez ohledu na ekonomické a sociální podmínky rodiny nebo společenské postavení rodičů.

Zpracování mé bakalářské práce je založeno na kvalitativním výzkumu, a proto jsem využila především metody pozorování, rozhovory, analýzu dokumentů a analýzu činnosti sociálních pracovníků Městského úřadu Železný Brod, odboru sociálních věcí.

V teoretické části se vysvětlí a rozvede základní terminologie, působnost v oblasti sociálních služeb, úloha a předpoklady sociálního pracovníka, prostor bude věnován sociálním službám pro rodiny s dětmi, sociálně právní ochraně dětí a problematice rozvodu.

V praktické části využiji metody pozorování, rozhovoru a analýzy. Budu se zabývat praxí sociálních pracovníků, která je spojena s prací s rodinou.

Cílem mé práce je popsat situaci v Železnobrodském regionu, vlastní průběh sociální práce pracovníků Městského úřadu Železného Brodu, odboru sociálních věcí, a to zejména sociálně právní ochrany dětí, a vyhodnocení této problematiky.

II. Teoretická část

1. Vysvětlení základní terminologie

Sociální péče, sociální služba je činnost nebo i soubor činností, s jejichž pomocí zajišťujeme pomoc fyzickým osobám, které se ocitly v nepříznivé sociální (životní) situaci, ať už se tak stalo vlastním zaviněním této osoby či jinou cestou. Rozsah a způsob takové pomoci musí stále pamatovat především na lidskou důstojnost a zároveň by měl předcházet možnému sociálnímu vyloučení. Dále by tato pomoc měla být aktivní, stejně tak i její působení, a motivující k dalším činnostem, které by napomohli k neprodlužování či nezhoršování nepříznivé sociální situace.

Oblast sociální pomoci a péče vymezuje Zákon o sociálních službách 108/2006 Sb., jehož novela vyšla v platnost dne 1. 1. 2007. Tento zákon přináší snad největší změny v sociální oblasti vůbec, například 31 nových typů sociálních služeb, které do té doby nebyly uzákoněny. Předmětem úpravy jsou zejména sociální služby, které jsou nezbytnou součástí sociální péče, dále to jsou příspěvky na péči nebo předpokládané výkony ve veřejné státní správě v oblasti sociálních služeb. Kromě tohoto zákona vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí vyhlášku, která upřesňuje způsob hodnocení úkonů péče o vlastní osobu pro účely stanovení stupně závislosti, přesněji vymezuje obsah základních činností u jednotlivých sociálních služeb a uvádí maximální výši úhrad za poskytování některých sociálních služeb¹.

Nový zákon o sociálních službách dále upravuje podmínky pro vydání oprávnění k samotnému poskytování sociálních služeb nebo jejich inspekci a předpokládá výkony ve veřejné státní správě v oblasti sociálních služeb. Legislativa vymezuje předpoklady, které jsou nezbytné pro adekvátní výkon sociálního pracovníka, ať už se jedná o výkon práce v sociálně-právní ochraně dětí, ve vzdělávacích zařízeních (školách, školních družinách nebo jiných školských zařízeních), ve věznicích, v azylových domech nebo ve zdravotnických zařízeních.

1 Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách v platném znění.

Sociální služby zahrnují sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence². Sociální poradenství lze chápat jako jednu z hlavních a základních činností, které se řadí do sociálních služeb. Toto odvětví se dělí na dvě části, jedná se o sociální poradenství základní, a druhým je sociální poradenství odborné.

Základním druhem sociálního poradenství je myšleno zejména poskytování nejrůznějších důležitých a potřebných informací, které mohou napomoci k výslednému návrhu řešení či samotnému řešení nepříznivé sociální situace osoby. Může se jednat o informace o možnostech výběru sociálních služeb podle individuálních potřeb každé osoby nebo i o dalších možnostech pomoci, například o dávkách sociální péče nebo o dávkách pomoci v hmotné nouzi. Mezi další možné poskytnuté poznatky pomocí informace o základních právech a povinnostech osob, zejména při žádostech o poskytování sociálních služeb, dále seznamování s možnostmi využití dostupných zdrojů při prevenci sociálního vyloučení nebo v prevenci vzniku závislostí na sociálních službách a podobně. Na základní sociální poradenství má ze zákona nárok každá osoba a to bezplatně. Lze jej poskytnout formou osobního kontaktu nebo telefonického, případně i emailového dotazu.

Oproti tomu odborné sociální poradenství má již specifitější podobu, jedná se již o detailní zaměření na jednotlivé potřeby osob. Na tuto činnost se zpravidla zaměřují občanské poradny, manželské a rodinné poradny, poradny pro osoby se zdravotním postižením či pro seniory nebo poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí. Další náplní může být i odborná sociální práce s lidmi, kteří se pro svůj zvolený styl života mohou dostat do konfliktu se společností.

Preventivní směr sociální politiky nelze spatřovat jen z pohledu okamžité potřeby. Musí vycházet z hlediska dlouhodobé perspektivy. V tomto směru se musí sociální politika zaměřit především na děti a mladou generaci. Sociální prevence by tedy měla sloužit k ochraně společnosti před negativními jevy života jedince, které mohou ohrožovat a ohrožují základní hodnoty společnosti. Takovými negativními jevy se rozumí kriminalita, toxikomanie, prostituce,

2 Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách v platném znění, § 32 Základní druhy a formy sociálních služeb.

projevy rasismu, různé formy násilí a podobně.

Je více než důležité, aby sociální prevence, má-li být účinná, byla komplexní³. Jejím cílem musí být zejména pomoc osobám, které jsou v ohrožení v důsledku poruch sociálních procesů. Sociální prevence by tedy měla směřovat k zabránění vzniku příčin negativních jevů v životě jedince. Snaží se rovněž zamezit šíření negativních jevů v dosud nezasazené části společnosti. Její úlohou je i práce a pomoc k opětovnému sociálnímu začlenění takových osob ve společnosti.

Sociální prevenci lze rozdělit na prevenci primární, sekundární a terciární. Primární sociální prevence se prvořadě zaměřuje na nezletilé děti a mládež, která dosud není zasažena sociálně patologickým chováním. Nebo se zaměřuje na takové děti, které jsou patologickým vývojem ohroženy.

Sociální prevence sekundární se věnuje jednotlivcům nebo rizikovým skupinám, zejména v mladistvém věku, jelikož u tohoto věku je vyšší pravděpodobnost, že se mohou stát nositeli sociálně patologického chování.

Posledním typem je terciární sociální prevence, která slouží předcházení recidivy trestné činnosti. Pracuje se zde zejména již s pachateli trestné činnosti.

Služby sociální péče se mohou poskytovat v několika možných úrovních. Osobám v nepříznivé sociální situaci lze doporučit sociální služby jako jsou pobytové, terénní nebo ambulantní.

Z výše uvedeného vyplývá, že služby sociální pobytové nabízí pomoc spojenou s ubytováním v některém zařízení sociálních služeb, která je vhodná pro adekvátní pomoc.

Služby ambulantní jsou služby takové, za kterými osoba dochází do zařízení, která poskytují sociální služby. Z toho je pochopitelné, že součástí takové pomoci není ubytování.

Terénní sociální služba je ta, která se odehrává v přirozeném sociálním prostředí osoby.

3 VINCOUR, Z.: *Dysfunkční rodiny a jejich vliv na sociální narušení dětí*. Liberec, 1998. In Sborník MV ČR, Prevence Kriminality, Brno 1994. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Technické university v Liberci na katedře pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce Dr. Pešatová. Str. 21.

1.1 Oprávněné osoby

Dle stanovených podmínek v zákoně 108/2006 Sb. jsou při splnění podmínek poskytovány sociální služby nebo příspěvky na péči osobami, které jsou na území České republiky přihlášeny k trvalému pobytu, dále osobám, kterým byl udělen azyl anebo cizincům bez trvalého pobytu na území České republiky. Jim tato práva zajišťuje mezinárodní smlouva.

Sociální služby mohou být dále poskytnuty i osobám, které jsou občany jiného státu, kterým je členský stát Evropské unie. Důležitou podmínkou je, že taková osoba musí být hlášena na území České republiky po dobu delší než 3 měsíce, nevyplývá-li jí nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství⁴. Taková pomoc může být poskytnuta i rodinnému příslušníkovi občana členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území naší republiky po dobu delší než 3 měsíce a opět pokud mu nevyplývá nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství.

Samozřejmě je možné poskytnout adekvátní sociální služby či pomoc i cizincům, ale to pouze v případě, že jsou držiteli příslušného povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajícího rezidenta v Evropských společenství na území jiného členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k dlouhodobému pobytu podle zvláštního právního předpisu po dobu delší než 3 měsíce⁵.

1.2 Působnost v oblasti sociálních služeb

Podle zákona 108/2006 Sb. státní správu vykonávají Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností a úřady práce⁶. Dále to mohou být i obce a kraje. Působnost v této oblasti přímo souvisí i se samotnými poskytovateli sociálních služeb a sociální pomoci. Zákon

4 Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách v platném znění, § 4 Okruh oprávněných osob.

5 Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách v platném znění, § 4, Okruh oprávněných osob.

6 Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách v platném znění, § 5 Působnost v oblasti sociálních služeb.

vymezuje, že poskytovatelem sociální služby může být Ministerstvo práce a sociálních věcí a jím zřízené organizační složky státu, územní samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, fyzické osoby nebo další právnické osoby. Všichni tito poskytovatelé si jsou rovni.

Ministerstvo práce a sociálních věcí zejména řídí a kontroluje výkon státní správy v oblasti sociální péče, snaží se o její další rozvoj, zřizuje a spravuje útvary sociální péče a další zařízení, která vykonávají diagnostickou službu, dohlíží na kvalitu poskytované sociálních služeb a péče a může uložit opatření k odstranění jejích závad.

Krajské úřady také řídí a kontrolují výkon státní správy v oblasti sociálních služeb a péče, měly by kontrolovat kvalitu poskytovaných sociálních služeb všemi subjekty této oblasti, i těmi nestátními. Krajské úřady mají pravomoci k udělování výjimek, které se týkají nároků na sociální dávky a služby poskytované v České republice pro osoby s cizí státní příslušností.

Každý, kdo má zájem stát se poskytovatelem sociálních služeb si bude muset pro svoji působnost zajistit tzv. oprávnění k poskytování sociálních služeb, která zajišťuje krajský úřad stejně jako jejich následnou registraci. Pro jeho získání je nutné podat písemnou žádost a dále doložit trestní bezúhonnost s odbornou způsobilostí žadatele o oprávnění.

Každý klient, to je osoba, která má zájem či nutnost využít oblast sociálních služeb, je chráněn pojistnou smlouvou pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou během poskytování sociální služby, kterou by měl každý poskytovatel sociálních služeb uzavřít.

Registr veškerých oprávněných poskytovatelů sociálních služeb by měl být veřejně přístupný v zajištění Ministerstva práce a sociálních věcí.

Mezi povinnosti všech poskytovatelů sociálních služeb patří zajišťovat dostupnost informací o druhu, cílech, místě a zejména způsobu poskytování sociálních služeb, a to tak, aby forma těchto informací byla plně srozumitelná všem osobám.

Dále by měli zpracovat vnitřní řád a pravidla pro zajištění nabízené adekvátní sociální služby, včetně stanovení pravidel pro uplatnění oprávněných zájmů osob, opět ve formě plně srozumitelné všem osobám.

Poskytovatel sociálních služeb je povinen vést písemné záznamy o průběhu sociální práce v sociálních službách, plánovat veškerý průběh takové

činnosti a v neposlední řadě hodnotit postup poskytování a sociálního působení. Mělo by se tak dít za účasti těch osob, kterým je sociální služba poskytována, je-li to možné s ohledem zejména na jejich zdravotní stav, druh poskytované sociální služby a péče. Jestliže není možné tak konat v přítomnosti klientů, lze tak učinit za účasti jejich zákonných zástupců.

Poskytovatel sociálních služeb je zároveň ze zákona povinen vést evidenci a registr žadatelů o každou sociální službu.

Zákon dále ukládá povinnost uzavřít písemnou smlouvu mezi poskytovatelem a uživatelem sociálních služeb o poskytnutí služby s výjimkou poradenství. Samotná taková smlouva, aby byla platná, by měla obsahovat označení smluvních stran, druh poskytované sociální služby, místo a čas jejího poskytování, cenu za poskytovanou službu společně se způsobem její úhrady, sjednání vnitřních pravidel stanovených poskytovatelem sociálních služeb, výpovědní důvody společně s výpovědní lhůtou a dobu platnosti samotné smlouvy.

1.3 Úloha a předpoklady sociálního pracovníka

V sociálních službách zpravidla vykonávají činnost tyto pracovníci: sociální pracovníci, pracovníci v sociálních službách, zdravotničtí pracovníci a pedagogičtí pracovníci. Efektivita a hlavně kvalita jejich práce je podmíněna především odborností těchto jednotlivých pracovníků., jelikož podmínkou výkonu činnosti pracovníka v sociálních službách je odborná způsobilost, trestní bezúhonnost a zdravotní způsobilost. Například sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách musí splňovat kvalifikační předpoklady a dále se celoživotně vzdělávat.

Odbornou způsobilost zajistí vyšší odborné vzdělání nebo vysokoškolské vzdělání v oboru sociální práce. Také se musí každý sociální pracovník dále vzdělávat, aby si obnovoval, upevňoval a doplňoval svoji odbornou kvalifikaci.

Jakýmsi unikem této profese je požadavek osobního nasazení sociálních pracovníků při pomoci v řešení problémů jejich klientů. Je pravdou, že v našich poměrech se dříve toto nasazení více méně nevyžadovalo, což mělo za následek jakési podřízené postavení klientů oproti pracovníkům v sociální sféře a často to mohlo znamenat niterný posun v řešení problémů. Osobní nasazení klade

na sociální pracovníky značné nároky, a to zejména v psychické a emocionální rovině osobnosti. Je důležité, aby se takoví profesionálové uměli a dokázali vcítit do situace jejich klienta, ale zároveň by si měli být schopni udržet částečný odstup, aby nebyli problémem zahlceni a nekladli na sebe příliš vysoké a možná až zbytečné nároky. Samozřejmě existují i sociální zařízení či služby, které se snaží vytvářet silné emocionální vazby na hraně či za hranicí vzájemné závislosti.

Sociální pracovníci vykonávají při své profesionální činnosti řadu rolí, které se vzájemně prolínají. V praxi může jeden nebo druhý přístup převládat podle požadované pracovní náplně, charakteru zařízení, stylu vedení organizace, cílů a prostředků jejího programu a tak dále⁷. Pouze jedna role pro sociálního pracovníka v praxi neexistuje.

Zprostředkovatel služeb napomáhá osobám v závažné sociální situaci obstarat kontakty s potřebnými sociálními zařízeními anebo jinými možnostmi pomoci. Samotný sociální pracovník se tak stává jakýmsi diagnostikem dané situace, kdy zkoumá možnosti nabízené pomoci, prozkoumává přístupnost jejích zdrojů, s čím následně seznamuje svého klienta a pomáhá mu vybírat z dostupných zařízení.

Sociální pracovník s náplní práce pečovatele pomáhá svým klientům v jejich běžném životě tam, kde si sami nejsou schopni vystačit, a to kvůli jejich zdravotnímu stavu či jiným neschopnostem. Většina z těchto služeb je poskytována buď v odborných zařízeních anebo v domácích podmínkách.

Terapeutem je sociální pracovník pomáhající upravovat chování klientů tak, aby byli schopni lépe a adekvátněji řešit své problémy. Takový poradce se snaží vrátit či objevit správný náhled na jejich postoje, jednání a pocity, který by jim opět mohl napomoci v lepší adaptaci či osobním rozvoji.

7 ŘEZNÍČEK, I.: *Metody sociální práce. Podklady ke stážím a ke kauzuistickým seminářům*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) 2000, str. 26.

2. Sociální služby pro rodiny s dětmi

Sociální služby, které mohou využít rodiny s dětmi, jsou poskytovány rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje⁸. Jedná se zejména o služby terénní nebo případně o služby ambulantní.

Do sociálních služeb, které jsou vymezeny pro rodiny s dětmi, lze zařadit výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, sociálně terapeutickou činnost, dále zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a samozřejmě pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Samotná sociální práce s rodinou je spíše institucionální. Existují instituce, na které se rodiny samy obrací, například rodinné nebo manželské poradny. Opakem jsou instituce, které samy vyhledávají rodiny, jsou to příkladem orgány sociálně – právní ochrany dětí, instituce zabývající se ohroženými dětmi anebo orgány městských úřadů – oddělení péče o dítě.

3. Rodina a její funkce

Rodinná skupina je nejčastěji charakterizována jako malá primární skupina, která by měla plnit tři základní funkce. První je funkce biologicko-reprodukční, která zajišťuje reprodukci lidského rodu. Druhou je funkce výchovná, která je zaměřena zejména na mladou generaci. Třetí a poslední základní funkcí je funkce ekonomická, která se zaměřuje na hmotné uspokojení rodiny⁹.

8 Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách v platném znění, § 65, Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

9 VINCOUR, Z.: *Dysfunkční rodiny a jejich vliv na sociální narušení dětí*. Liberec 1998. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Technické university v Liberci na katedře pedagogiky a psychologie. Vedoucí bakalářské práce Dr. Pešatová. Str. 9.

3.1 Typologie rodin

Tak jako každý z nás je individuální jedinečná osobnost, podobné je to i s rodinami. Každá je svým způsobem specifická a jedinečná, přesto ji lze podle určitých znaků jejího fungování, které sociální pracovníci zjišťují, a které jim mohou pomoci v dalších krocích jejich pomoci a sociálním působení, definovat a členit.

Prvním typem je rodina perfekcionista, zároveň depresivní, úzkostná a neurotická. Tyto znaky jsou výsledkem nadměrného zdůrazňování žádoucího chování, například podtrhování co je dobré nebo určování a vymezování, jak se má kdo chovat. Pokud nastane situace, kdy dojde k překročení dané normy, dostaví se stav úzkosti. Taková rodina vyžaduje úspěch všech jejích členů v téměř každé situaci. Naprostou většinu problému se snaží členové takové rodiny řešit vlastními silami, až na rozvody.

Mezi druhý typ rodin patří ty nezralé, dětské, často až extrémně závislé rodiny. Jejich zástupci mají v největším počtu případů jen nízké vzdělání a řadí se sem i velmi mladé rodiny. Při řešení většiny problémů očekávají pomoc z vnější strany a to i v situacích, které by běžně zvládli vlastními společnými silami. Tuto pomoc nejčastěji hledají v širším rodinném okruhu anebo u osoby sociálního pracovníka. Taková cesta je pro ně v mnoha případech nejlepším řešením, protože se stává, že taková rodina často ani neví, jak problémy řešit a je tedy nucena obrátit se žádostí o pomoc na někoho jiného.

V těchto případech hrozí celá řada problémů či vznik nepříznivých sociálních situací, jelikož mohou vznikat potíže se získáváním peněz, s hospodařením s nimi, ale i se samotnou výchovou dětí a tak dále.

Dále lze rozlišit rodiny egocentrické, chladné a prestižní. Orientace jednoho, ale často i obou partnerů, je zaměřena na společenskou kariéru. V takových soužitích nechybí příjmy, za to je postrádána vřelost a vlídnější vztahy. Bohužel se v mnoha takových rodinách uskutečňuje domácí násilí, které je však velmi dobře ukrýváno. Děti pocházející z takových modelů rodin mívají psychické obtíže, potíže s komunikací, stává se, že zanedbávají školní docházku, experimentují s drogami, páchají delikty. Jestliže se člen takové rodiny rozhodne o požádání o pomoc, stává se rodinným nepřítelem a zpravidla je z rodiny vyloučen.

Posledním druhem je rodina asociální, u které se projevují impulsivní, agresivní a často i delikventní sklony. Pro uspokojení svých potřeb se nebojí překročit společenské a právní normy. Samotné rodinné vztahy nebývají silné, není výjimkou, že se rodiče zřikají svých potomků, jelikož je často těhotenství partnerky nechtěné. V případě, že jsou děti součástí rodinného soužití, bývají zanedbávány, týrány a zneužívány. Většina dospělých členů rodiny nenavštěvuje pravidelně zaměstnání, například i proto, že se potýkají se závislostí na alkoholu, drogách, gamblingu a podobně.

Rodina je jednou ze základních jednotek společnosti. Dá se říci, že existuje ve všech společenstvích v nejrůznějších formách. Jejími charakteristickými znaky je péče o děti, podpora a sounáležitost, zabezpečení, socializace, výchova a předávání zkušeností.

Nejtypičtější rodinou u nás je rodina nukleární, to je ta, kterou utváří rodiče a jejich děti. Dalším v naší republice rozšířeným typem je rodina rozšířená, sestává se ze soužití prarodičů, rodičů a dětí. V posledních letech není výjimkou ani rodina polygamní. Takové forma znamená, že otec je otcem v několika rodinách. V dnešní moderní společnosti je běžné, že s nimi otec nežije zároveň.

Rodina může být také úplná, nejčastěji dvougenerační skupina rodičů a dětí. V takovém rodinném soužití jsou jasně vymezeny role rodičů i dětí. Dalším typem je neúplná rodina, ve které chybí jedna rodičovská role, ať už otce (častější forma) nebo matky.

Lze dále rozeznávat rodinu orientační, tou se rozumí rodina, do které se dítě narodí nebo kterou je přijato. Reprodukční typ představuje nově založenou rodinu, která vznikla na základě sňatku dětí z orientační rodiny.

Dle funkčnosti rozeznáváme rodinu funkční, to je ta, která splňuje schopnost, ale i ochotu a snahu vyplnit přání jednotlivých členů rodiny. Jejím typickým znakem bývají harmonické vztahy.

Dále můžeme rozeznávat rodinu dysfunkční, což znamená, že tato skupina není schopna, ať už z jakéhokoliv důvodu, plnit jednotlivé funkce rodiny. Tato její dysfunkčnost nejčastěji vyplývá z narušených rodinných vztahů. I přesto dále funguje jako sociální skupina.

Posledním typem je rodina nefunkční, tedy rodina, která již ztratila svůj význam.

3.2 Rodičovská zodpovědnost

Rodičovskou zodpovědností se rozumí povinnost dítě živit, socializovat ho, poskytovat mu vzdělání a uspokojovat základní potřeby. Dále se tím chápe zastupování dítěte, spravování jeho majetku a jejich péče o něj. Naopak děti mají povinnost projevat rodičům úctu a respekt, postarat se o ně a pomáhat jim během jejich stáří, pomáhat také s domácími pracemi vzhledem k jejich věku. Pokud je některá z těchto potřeb nebo povinností neakceptována, hrozí dysfunkce rodiny a možný je i její rozpad.

4. Sociálně - právní ochrana dětí

Termínem sociálně - právní ochrana dětí se rozumí ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte (včetně ochrany jeho jmění), působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Tím nejhlavnějším hlediskem, kterým se sociálně - právní ochrana řídí, je zájem o blaho dítěte.

Tato forma ochrany se zaměřuje na děti, kterým například zemřeli rodiče. Existují případy, kdy samotní rodiče neplní, nevykonávají anebo zneužívají práva dítěte a také práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti.

Do kompetence sociálně – právní ochrany dětí patří i ty, které jsou svěřeny do výchovy jiné fyzické osobě, než jsou jejich rodiče, a to v případě, že tato osoba neplní povinnosti, které jí plynou ze svěřeni dítěte do její výchovy. Těmito fyzickými anebo právníckými osobami, které jsou odpovědné za výchovu dítěte se rozumí ty osoby, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy z rozhodnutí příslušného orgánů.

Dále jsou pod ochranou dětí a mladiství, jejichž rodiče vedou zahálčivý nebo nemravný život, což spočívá zejména v tom, že zanedbávají pravidelnou školní docházku, nepracují a ani se neucházejí o zaměstnání, a to i v případech, když nemají dostatečný zdroj obživy. V častých případech také požívají alkohol či jiné návykové látky, živí se prostitucí, mohou páchat trestní činnost¹⁰.

10 Zákon č. 359/1999 Sb. ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění, část druhá, §6 Základní zásady sociálně-právní ochrany.

Sociální pracovníci tohoto orgánu se často zabývají i dětmi mladší patnácti let, které spáchaly čin, který by byl jinak klasifikován jako trestní čin, nebo opakovaně páchají přestupky či jinou delikventní činnost. U těchto dětí jsou běžné opakované útoky od rodičů nebo jiných osob, ať už fyzických nebo právnických, které jsou odpovědné za jejich výchovu. Dále zákon hovoří o dětech, na kterých byl spáchán trestní čin ohrožující jejich život nebo zdraví, lidskou důstojnost a mravní vývoj nebo jmění, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči, popřípadě násilím mezi jinými fyzickými osobami. Pro sociální práci tohoto orgánu postačuje i podezření ze spáchání takové činnosti, kdy se ještě neobjasnila skutková podstata trestného činu.

Dále se odbory sociálně-právní ochrany dětí zajímají o mladistvé, kteří jsou (často na základě žádosti rodičů nebo jiných osob zajišťujících jejich výchovu) opakovaně umístováni do zařízení s nepřetržitou péčí o děti, a také v situaci, kdy jejich umístění v takovém zařízení přesáhlo dobu 6 měsíců.

Sociální pracovníci, kteří se zabývají sociálně – právní ochranou dětí, praktikují především preventivní a poradenskou činnost. Náplní jejich práce je vyhledávat děti z výše uvedených situací, působí na rodiče, aby správně a úplně plnili povinnosti, které vyplývají z rodičovské zodpovědnosti, projednávají s rodiči odstranění nedostatků ve výchově dítěte, projednávají s dítětem nedostatky v jeho chování, sledují, zda je zamezováno v přístupu dětí do prostředí, které je z hlediska jejich vývoje a výchovy ohrožující. Dále mohou poskytnout nebo zprostředkovat rodičům na jejich žádost poradenství při uplatňování nároků dítěte podle zvláštních právních předpisů¹¹.

Tito sociální pracovníci mohou pořádat například i kurzy nebo přednášky, které jsou zaměřeny na řešení sociálních, výchovných nebo i jiných problémů, které souvisejí s péčí o dítě a jeho výchovou. Pracovníci sociálně – právní ochrany dětí může poskytnout poradenskou pomoc osobám, které jsou vhodné pro osvojení nebo pěstounskou péči. Někteří z nich dále zajišťují přípravu těchto lidí, kteří se stanou osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do náhradní rodiny.

Dle pravomocí vyplývajících z legislativy je sociální pracovník sociálně – právní ochrany dětí nucen poskytnout adekvátní pomoc rodičům po umístění

11 Zákon č. 359/1999 Sb. ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění, část třetí, Opatření sociálně – právní ochrany.

jejich dětí do zařízení pro výkon ústavní výchovy a podobně, kdy se snaží urovnat rodinné poměry či se snaží řešit rodinné problémy, i kvůli kterým se dítě do zařízení dostalo.

Další náplní práce sociálních pracovníků, kteří se zabývají touto tematikou, jsou i další opatření na ochranu dětí, které souvisejí zejména s osvojením nebo již zmíněnou ústavní výchovou.

V zastoupení jejich orgánu, ve kterém konají své zaměstnání (např. obecní úřady obcí s rozšířenou působností) podávají návrh soudu na rozhodnutí o splnění podmínek k osvojení, které se projevují v tom, že biologičtí rodiče neprojevují zájem o své dítě. Dále mohou podat návrh soudu na rozhodnutí na omezení anebo případně úplné zbavení rodičovské zodpovědnosti či pozastavení jejího výkonu, nařízení ústavní výchovy a její prodloužení nebo zrušení. To samé se vztahuje i pro zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc a opět na prodloužení doby trvání tohoto opatření, případně jeho zrušení.

Pracovníci těchto institucí rozhodují také o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů, jestliže je dítě v ústavu nebo v zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc. Rozhodují o svěřeni dítěte do péče fyzické osoby, která má zájem stát se pěstounem a poskytnout dítěti pěstounskou péči, opět v případě, když je dítě umístěno v ústavu nebo v zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc.

Tito sociální pracovníci nejenom vydávají souhlas k osvojení nebo pěstounské péči, ale také je zprostředkovávají. To znamená, že vyhledávají děti vhodné k osvojení nebo svěřeni do pěstounské péče, vyhledávají vhodné osoby, které se mohou a chtějí stát osvojiteli nebo pěstouny, zajišťují osobní kontakt a seznámení dítěte s takovou osobou.

Po právní moci rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy obecní úřad obce s rozšířenou působností sjedná dobu a místo přijetí dítěte do příslušného zařízení pro výkon ústavní výchovy, přitom vyzve rodiče nebo jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte, aby dítě ve stanoveném termínu předali určenému zařízení, popřípadě s jejich souhlasem může zabezpečit umístění sám¹². Pracovníci sociálně – právní ochrany dětí musí dále sledovat dodržování práv

12 Zákon č. 359/1999 Sb. ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění, Hlava I, Ústavní výchova a ochranná výchova.

dítěte ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy, v ústavech sociální péče a tak dále.

Zaměstnanec je dále povinen nejméně jednou za 3 měsíce navštívit dítě, které je v ústavní výchově nebo mu byla uložena ochranná výchova a v té samé periodě má za povinnost navštívit rodiče takového dítěte. Také se jedná o návštěvy samotného dítěte, a to ihned, jak se o něm pracovník dozví a následně dle aktuálních potřeb dítěte. Sociální pracovník vykonávající sociálně – právní ochranu dětí má právo vést rozhovor s dítětem bez přítomnosti dalších osob, hlavně zaměstnanců ústavního zařízení, ve kterém se dítě nachází, a zároveň má právo nahlížet do dokumentace, která je v ústavu o dítěti vedena.

Sociálně – právní ochrana dětí se stará i o děti, které vyžadují zvýšenou pozornost, to znamená, že poskytují pomoc při překonávání nepříznivých sociálních podmínek a výchovných vlivů, snaží se umožnit dětem začlenit se do společnosti. Pracovníci této sféry se tedy zaměřují především na volný čas těchto dětí a jeho využití, sledují jejich styky – zda vyhledávají společnost fyzických osob nebo skupin, které požívají alkoholické nápoje či návykové látky anebo páchají trestnou činností. U takových dětí se dále sleduje jejich chování, zda se u nich neprojevuje nesnášenlivost nebo sklony k násilí. Péče o dítě se zároveň zaměřuje na děti z rodin s nízkou sociální úrovní, kde mohou vznikat problémy s poruchami chování, delikventní činností a podobně.

Sociální pracovníci této oblasti mohou řešit i zvláštní případy, a to zejména pokud se dítě ocitlo bez zabezpečení základních potřeb (v nejnutnějším rozsahu včetně zabezpečení zdravotní péče). Poté je zaměstnanec příslušné organizace oprávněn učinit nezbytná opatření, kterými se rozumí především podání návrhu na nařízení předběžného opatření, podání návrhu na ustanovení poručníka nebo opatrovníka dítěte, podání návrhu na ústavní výchovu a zprostředkování umístění dítěte v azylovém zařízení.

4.1 Manželství a rozvod

Z pohledu orgánu sociálně právní ochrany dětí začíná rozvod manželství zpravidla v momentu, kdy je jedním nebo oběma rodiči zároveň podán návrh k příslušnému soudu na úpravu poměrů dítěte nebo dětí pro dobu před a po rozvodu manželství. To je však již fáze, které zpravidla předcházely

dlouhý proces rozhodování, zvažování jednoho, a někdy i obou manželů nezávisle na sobě.

Druhou, méně početnou skupinu potom tvoří ti, jež se obrátili na pracovníka sociálně právní ochrany dětí v době, kdy se objevili první závažné neshody v manželství a žádají o pomoc při řešení rodinné situace. V poslední době se již stává pravidlem, že se ani tehdy nepodaří partnerství zachovat. Bohužel v dnešní době je stále patrný větší a větší nárůst rozvodovosti, proto je to i z pohledu sociální práce důležitý a velký problém, jemuž je třeba věnovat velké úsilí.

4.1.1 Rozvod a právo

Z hlediska současné právní úpravy může být manželství rozvedeno soudem na návrh některého z manželů, a to v případě, když je již manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že už nelze očekávat obnovení manželského soužití. Soud při tom vždy bere v úvahu příčiny rozvratu manželství. Pakliže se jedná o rozvod manželství rodičů nezletilých dětí, soud takové manželství nerozvede, pokud by to bylo v rozporu se zájmem těchto dětí, daným zvláštními důvody.

4.1.2 Smluvený rozvod

Zjednodušená forma rozvodu spočívá v zániku manželství po vzájemné dohodě manželů (tzv. smluvený rozvod). Jedná se o zvláštní druh rozvodu založený na právní domněnce, že manželství je hluboce a trvale rozvráceno. Soud pak, pokud jsou splněny všechny zákonné podmínky, nezkoumá příčiny rozvratu. Zákonnými podmínkami pro tento způsob rozvodu je skutečnost, že manželství trvalo alespoň rok, manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí a druhý manžel se k návrhu podanému k soudu jedním z manželů připojí. Předpokladem proto, aby soud takto manželství rozvedl, je předložení písemných smluv s ověřenými podpisy manželů upravující vypořádání jejich majetkových vztahů po zániku společného jmění manželů, práva a povinnosti ke společnému bydlení po zániku manželství (tj. který z manželů bude po rozvodu obývat dosud společný byt, popř. dočasné uspořádání poměrů ve společném bytě) a případnou vyživovací

povinnost k rozvedenému manželovi, který není schopen se sám živit.

Pokud mají manželé nezletilé děti, je nezbytnou podmínkou, aby se manželé dohodli na úpravě práv a povinností k těmto dětem pro dobu rozvodu manželství a soud péče o nezletilé tuto dohodu schválil. Pravomocně schválená dohoda musí nezbytně obsahovat ujednání o tom, kterému z rodičů se dítě svěřuje do výchovy, popř. dohoda o společné či střídavé výchově, a vyživovací povinnost druhého rodiče. Obvykle se v dohodě upravuje i styk dítěte s rodičem, se kterým nežije.

I pro tento způsob rozvodu však platí, že manželství nelze rozvést, pokud by to bylo v rozporu se zvláštním zájmem dítěte.

4.1.3 Kdy je rozvod ztížen

Zákon naopak rozvod ztěžuje v těch případech, kdy s návrhem na rozvod nesouhlasí manžel, který se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel a jemuž by rozvodem byla způsobena „zvlášť závažná újma“. V takovém případě soud manželství nerozvede, pokud mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství. I tuto zásadu ovšem zákon prolamuje a to, jestliže manželé spolu nežijí déle než tři roky. Soud pak manželství rozvede i přes nesouhlas jednoho z manželů.

Zvlášť závažná újma může spočívat například v tom, že brání se manžel je invalidní, odkázaný na pomoc druhého manžela, nebo se u něho projevil v tomto období závažná choroba. Majetková újma se nepovažuje za zvlášť závažnou újmu ospravedlňující zákaz rozvodu.

Nicméně zákon pamatuje i na hmotné zajištění rozvedeného manžela, a to v rámci vyživovací povinnosti. Rozvedený manžel, který není schopen se sám živit, může žádat od bývalého manžela, aby mu přispíval na přiměřenou výživu podle jeho schopností, možností a majetkových poměrů.

Dalším důvodem, který neumožní soudu manželství rozvést, je neukončení řízení o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. Soud může manželství v tomto případě rozvést až poté, co nabude právní moci rozsudek o úpravě výchovy nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. V tomto rozsudku soud zejména určí, komu z rodičů bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. Může také upravit další potřebné otázky,

zejména styk druhého rodiče s dítětem a jiné otázky týkající se výchovy dítěte související s rozvodem. Jestliže jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, případně střídavé výchovy obou rodičů, jestliže je taková úprava v zájmu dítěte a dojde-li takovým opatřením k lepšímu zajištění potřeb dítěte.

4.1.4 Rozvod a děti

Rozvod nezasahuje jen do života manželů, kteří se rozhodli pro ukončení svého společného života, ale ovlivňuje i jejich děti.

Jak už bylo naznačeno, samotný rozvod není jednorázový akt, ale předchází mu období neshod. Velkým problémem bývá různé osočování a hádky, děti ale citlivě vnímají i dusnou atmosféru v rodině. V tomto období lze nalézt různé reakce dětí a rozvodovou situaci, změny v jejich chování a prožívání. Chování dětí během rozvodu rodičů se pohybuje mezi zdánlivou lhostejností, projevy loajality k jednomu rodiči nebo komplikovanými strategiemi, které by vedly k zachování rodiny. To, co děti prožívají, ale lze z jejich chování někdy jen těžko poznat. Někdy převládá smutek, deprese, úzkost, strach z toho, co bude, jindy své pocity děti zakrývají zdánlivou smířeností s tím, co se stalo a některé děti (zejména pak starší) vyvolávají svým chováním dojem, že je dění v rodině nezajímá.

Není výjimkou, že rozvodovou situaci provází domácí násilí, spory o dítě a majetek, vzájemné očerňování. Komplikace během rozvodu rodičů, ale také předchozí psychická zranění, která se během rozvodu dostanou na povrch, mohou vyvolat různé psychické obtíže. Děti, které zažily rozvodové trauma, potřebují o své zkušenosti mluvit a naslouchání je jedno z účinných forem pomoci.

I tyto problémy by měl sociální pracovník zjistit a měl by se snažit dostatečně se jim věnovat. Vše lze řešit v rámci provádění sociálně právního poradenství, samotné sociální práci, okamžité pomoci spočívající v krizové intervenci a jednání s jinými odborníky, kteří mohou pomoc vyřešit problémovou situaci.

Neméně důležitým problémem, který je spojený s rozvodem a jeho prožíváním dětmi, jsou dětské obavy. Sociální pracovník je může objevit během šetření v terénu v místě bydliště rodiny při pohovoru s nezletilými dětmi.

Běžným zdrojem dětských starostí je obava, jak budou vycházet s mamčiným novým partnerem nebo s tatínkovou novou partnerkou. Přestože mnoho dětí chce, aby si maminka našla nového přítele, protože cítí neplnost rodiny, nebo by se s mužem v rodině cítilo bezpečněji, současně se této situaci bojí. Děti chtějí často vědět, že přestože budou žít jen s jedním rodičem, budou druhého vídat co nejčastěji, a že to tak chtějí oba rodiče. Tato podmínka je důležitá, protože zmenšuje nebezpečí, že se děti budou cítit nechtěné. Je smutnou skutečností, že v mnoha rodinách je to jinak¹³.

III. Praktická část

5. Analýza sociální práce s rodinou na Železnobrodsku

Odbor sociálních věcí Městského úřadu Železný Brod zajišťuje péči o rodinu a děti, do které patří dávky sociální péče rodinám s dětmi, příspěvek na výživu dítěte, sociálně právní ochrana dětí, náhradní rodinná péče, práce kurátora pro děti, mládež a dospělé, problematika národnostních menšin. Dále nabízí péči o staré a těžce zdravotně postižené občany (dávky sociální péče, mimořádné výhody pro občany těžce zdravotně postižené, příspěvek na provoz motorového vozidla, příspěvek na koupi motorového vozidla, příspěvek na úpravu bezbariérového bytu, příspěvek na opatření kompenzačních pomůcek, příspěvek na individuální dopravu, žádost do DSPS, změna příjemce důchodu) a ostatní činnosti (civilní služba, péče o občany společensky nepřizpůsobené, dávky sociální péče nezaměstnaným jednotlivcům)¹⁴.

Mezi základní oblasti, které patří do činnosti odboru sociálních věcí Městského úřadu Železný Brod v sociálně – právní ochraně dětí, se řadí poradenství a činnost směřující k psychické pohodě dětí, právní poradenství a prevence, okamžitá opatření na ochranu dítěte, poradenství v oblasti sociálního zabezpečení, rozvod manželství, rodičovská zodpovědnost, výchovná opatření, náhradní rodinná péče, určení rodičovství, vyživovací povinnost, další spolupráce

¹³ Informace mi poskytla Mgr. Hana Heligmanová, sociální pracovnice MěÚ Železný Brod, odbor sociálních věcí, dne 14. 01. 2008 v Železném Brodě.

¹⁴ Město Železný Brod [online]. c2008 [cit.2008-1-21]. URL: <<http://www.zeleznybrod.cz/obcan/odborsocialnichveci/>>

se státními institucemi, zdravotnickými, školskými a dalšími zařízeními.

Mezi okamžité opatření na ochranu dítěte se počítá podávání návrhu na vydání předběžného opatření k příslušnému soudu v případě ohrožování dobrého vývoje, zdraví a života dítěte (rozhodnutí je vykonatelné hned), dále určení osoby nebo zařízení, do kterých se dítě svěřuje a spolupráce s příslušným okresním soudem při předávání dítěte do péče jiné osoby nebo zařízení. Mezi povinnosti pracovníků odboru sociální péče související s okamžitými opatřeními na ochranu dítěte patří držení pracovní pohotovosti pro činění okamžitých opatření.

V případě rozvodu manželství poskytují zaměstnanci odboru sociálních věcí poradenství směřující k psychické pohodě dítěte, poradenství pro partnerské vztahy a saturaci rodinných vztahů, nabízejí právní poradenství a vykonávají kolizní opatrovnictví a poradenství, kam patří úprava výchovy a výživy pro dobu před rozvodem a po rozvodu manželství, úprava styku s dítětem, a v neposlední řadě změna výchovy.

V případě řešení rodičovské zodpovědnosti tento odbor Městského úřadu Železný Brod nabízí právní poradenství, zajišťuje podávání návrhů k soudu, provádí kontrolní činnost a opět i kolizní opatrovnictví. Zabývá se otázkami jmění dítěte, přiznáním rodičovské zodpovědnosti nezletilému rodiči ve vztahu péče o dítě, pozastavením výkonu rodičovské zodpovědnosti anebo zbavením rodičovské zodpovědnosti.

V rámci výkonu výchovných opatření je poskytováno poradenství, jsou vydávána rozhodnutí, probíhá kontrolní činnost, podávají se návrhy k soudu a opět je vykonáváno i kolizní opatrovnictví. Vše se vztahuje k případům napomenutí nezletilého, jeho rodiče nebo rodičů, případně jiné osoby, která narušuje řádnou výchovu dítěte. Dále mají pracovníci možnost stanovit dohled na výchovu nezletilého dítěte. Mohou rovněž ukládat omezení, která mají pomoci v zabránění škodlivých vlivů na výchovu dítěte, zejména návštěv podniků a zábav pro nezletilého vzhledem k jeho osobě nevhodných. Během ukládání výchovných opatření mohou nařídit ústavní a ochrannou výchovu. Výchovná a poradenská činnost se vztahuje například k trestné činnosti, dále také k přestupkům nezletilých dětí nebo při poruchách chování nezletilých, ať už se jedná o záškoláctví, šikanu, užívání návykových látek a podobně.

V náhradní rodinné péči je poskytováno poradenství, sleduje se výkon

náhradní rodinné péče, zprostředkovává se pěstounská péče a osvojení, poručenství. Toto odvětví sleduje i výchovu nezletilého dítěte jinou fyzickou osobou než rodiči a výkon opatrovnictví.

V problematice určení rodičovství pracovníci odboru sociálních věcí nabízí klientům právní poradenství, podávají žaloby k příslušnému okresnímu soudu a nejvyššímu státnímu zastupitelství. Všechny tyto kroky se týkají určení anebo naopak popření otcovství.

V otázkách vyživovací povinnosti jde opět zejména o právní poradenství nebo kolizní opatrovnictví, kdy se řeší vzájemná vyživovací povinnost rodičů a dětí, vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými a také vyživovací povinnost mezi manžely¹⁵.

Městský úřad Železný Brod, odbor sociálních věcí, je pověřen výkonem sociálně – právní ochrany dětí podle zákona č. 359/1999 Sb. a zákona č. 134/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů¹⁶.

Městský úřad Železný Brod, odbor sociálních věcí, spravuje území v rámci ORP, kam mimo samotného města Železný Brod patří přilehlé okolní vesnice – Držkov, Jílové u Držkova, Koberovy, Líšný, Loužnice, Pěncín, Radčice, Skuhrov, Vlastiboř a Zásada.

Jelikož spravované území není příliš rozsáhlé, skutečné práci s rodinou (tím myslím zejména obor sociálně – právní ochrany) se věnují dva zaměstnanci Městského úřadu Železný Brod, jejich funkce jsou kumulované.

Oba pracují pro odbor sociálních věcí, z nichž jeden v rámci svých kumulovaných funkcí vykonává kurátora pro děti a mládež, sociálního koordinátora, protidrogového koordinátora, řeší problematiku národnostních menšin, pracuje jako manažer prevence kriminality a podílí se na sociálně – právní ochraně dětí. Druhý pracovník se věnuje pouze sociálně – právní ochraně

15 Město Železný Brod [online]. c2008 [cit. 2008-1-25]. URL:

<<http://www.zeleznybrod.cz/obcan/spod/>>

16 Město Železný Brod [online]. c2008 [cit. 2008-1-25]. URL:

<<http://www.zeleznybrod.cz/obcan/spod/>>

děti a náhradní rodinné péči.

Jejich pracovní náplň, která vyplývá z pracovní smlouvy je: zajišťování odborných a specializovaných agend na úseku péče o rodinu a dítě a občany, kteří potřebují zvláštní pomoc. Posuzování celkového stavu a příčin negativních jevů, navrhování preventivních a provádění okamžitých opatření dle aktuálního stavu. Vystupování u soudních jednání, spolupráce s orgány a institucemi, vyhledávání osob vhodných pro pěstounskou péči a osvojení, agenda náhradní rodinné péče.

Dále také zajišťují sociálně-právní ochranu dětí a mládeže v samotné a přenesené působnosti v souladu se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí¹⁷, dále v souladu se zákonem o rodině¹⁸, a v souladu s dalšími zákony a mezinárodně právními předpisy nebo úmluvami. Vedou spisovou dokumentaci dle platných právních předpisů. Provádí sociálně-právní poradenství, sociální práci s problémovými nebo ohroženými rodinami, skupinami, dětmi nebo jednotlivci. Provádí komplexní šetření v terénu. Vykonávají agendu náhradní rodinné péče (osvojení, pěstounská péče, poručenství). Poskytují okamžitou pomoc spočívající v krizové intervenci občanům v náročných životních situacích.

Tito pracovníci také vykonávají funkci opatrovníka nezletilých dětí včetně jejich zastupování a zajištění ochrany jejich zájmů při styku se soudy, úřady a ostatními institucemi. Zpracovávají písemnosti v zájmu klientů (např. sepisují potřebné návrhy ohledně úpravy poměrů nezletilých dětí). Účastní se jednání s jinými odborníky, orgány a institucemi. Účastní se soudních jednání. Podávají za orgán sociálně-právní ochrany dětí návrhy k soudu v zájmu nezletilých dětí. Podílí se na sledování výkonu ústavní či ochranné výchovy. Vykonávají dohled nad nezletilými dětmi směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Podávají zprávy k soudům (okresním, krajským), orgánům činným v trestním řízení a ostatním institucím dle platných právních předpisů. Plní další úkoly dle pokynů vedoucího odboru sociálních věcí Městského úřadu Železný Brod.

¹⁷ Zákon č. 359/1999 Sb. ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění.

¹⁸ Zákon č. 94/1963 Sb. ze dne 4. prosince 1963 o rodině v platném znění.

5.1 Šetření v terénu

Jedná se o komplexní šetření v terénu, šetření v rodině v místě bydliště, které sociální pracovník vykonává na popud soudu, který si jej vyžádá předvolávkou. Šetření probíhá buď v místě bydliště rodiny, jestliže dosud žije rodina pohromadě, anebo může probíhat zvlášť v bydlišti otce i matky, a to zejména v případě, že rodiče žijí odděleně. Úkolem šetření v rodině je zjištění rodinných vztahů, seznámení se se stavem bydliště a zázemím nezletilých dětí. V případech oddělených domácností otce a matky pracovník zjišťuje informace o prostředí, kam by mohlo být dítě vzhledem například k rozvodu rodičů umístěno.

Sociální pracovník si ve svém pracovním harmonogramu naplánuje datum této návštěvy, dále určí, s kým se chce setkat. Pracovníci odboru sociálních věcí Městského úřadu Železný Brod preferují neohlášená šetření v terénu, jelikož v jejich rámci mají možnost zjistit skutečné poměry v rodině a domácnosti a stav zázemí, protože se klienti na takovou návštěvu nemohou předem připravit. Negativem však může být nezastihnutí klientů nebo nezletilých dětí v domácnosti.

Během šetření v terénu má sociální pracovník právo mluvit s nezletilým dítětem o samotě bez přítomnosti třetí osoby (i kdyby se jednalo o rodiče). Z pohledu pracovníků Městského úřadu Železný Brod se tato možnost jeví jako více efektivnější, a proto ji využívají v naprosté většině takových případů. Důležité je však rozhovor přizpůsobit zejména věku nezletilého dítěte.

V místě bydliště se sociální pracovník seznamuje se stavem domácnosti a zejména pak zázemím dětí. Dostává informace o úrovni bydlení (zda se jedná o bytovou jednotku a její velikost nebo o bydlení například v rodinném domě), zjišťuje také, zda má nezletilé dítě vlastní pokoj, postel a vybavení, které potřebuje k plnění jeho základních potřeb.

Při rozhovoru s nezletilými dětmi se pracovník informuje, zda dítě ví, proč tam tento pracovník je. Dále se ptá, zda si dítě uvědomuje, co mají rodiče v úmyslu, jak vidí samo současnou situaci a také jak si představuje budoucnost (jestli by se chtěl s rodičem, se kterým nebude sdílet domácnost, dále vídat, jak častý kontakt si představuje, zda chce opravdu zůstat v domácnosti toho rodiče, jak je uvedeno v soudním návrhu.

Následuje pohovor s rodiči (rodičem), kdy s nimi konzultuje informace,

kteře jsou uvedeny v návrhu. Ptá se na jejich zaměstnání, finanční příjmy, navrhované částky výživného, veškeré náklady na dítě. Zjišťuje také, jakého lékaře nezletilé dítě navštěvuje, jaké jsou jeho zájmy a koníčky, informuje se na docházku v mateřské nebo v základní škole. Ptá se rovněž na náklady spojené s bydlením a další podobné výdaje, které se následně mohou odrazit ve výši výživného. Zmínění pracovníci také vždy požádají o telefonní kontakt na oba rodiče pro případ potřeby.

Po absolvování šetření v terénu sociální pracovník vypracovává zprávu, kde uvádí informace, které během návštěvy v rodině zjistil. V případech, že má na tento úkon dostatek času, zpracovává zprávu o šetření písemně. Další možností, jak získané informace zaznamenat, je jejich zápis do záznamu o úkonech do vedených spisů, a také je ústně prezentuje během soudního jednání, které se vztahuje k danému případu¹⁹.

5.2 Vedení spisové dokumentace

Pracovníci sociálního odboru Městského úřadu Železný Brod sociálně – právní ochrany dětí vedou spisovou dokumentaci Om a Nom, kam jsou zapisovány záznamy o úkonech, vše o dítěti a rodičích, protokoly o ústních jednáních, záznamy ze školy nezletilého dítěte, záznamy od lékaře a v neposlední řadě protokoly ze soudních jednání, ve kterých je zapsán průběh samotného soudního jednání. Tyto spisy by tedy měly obsahovat veškeré materiály o nezletilém dítěti a jeho rodičích.

Pro vedení spisové dokumentace jsou z hlediska spádové oblasti důležitější spisy Om, v nichž je vedena evidence nezletilých dětí, které jsou ve spádové oblasti Města Železný Brod v trvalém pobytu.

Tuto dokumentaci nelze předat jiné instituci nebo odboru sociálně právní ochrany dětí v jiném kraji. Lze však vytvořit kopie a ty zapůjčit.

Dalším druhem spisů je dokumentace Nom, ve které se vedou záznamy nezletilých dětí, které ve spádové oblasti fyzicky žijí, ale nemají zde vedený trvalý pobyt. Jedná se zpravidla o děti, které se ze závažných důvodů skrývají nejčastěji

¹⁹ Informace mi poskytla Mgr. Hana Heligmanová, sociální pracovnice MěÚ Železný Brod, odbor sociálních věcí, dne 14. 01. 2008 v Železném Brodě.

se svojí biologickou matkou, protože mohou být v ohrožení a podobně.

Do spisové dokumentace sociální pracovníci připravují sociální záznam, kde jsou sepsány všechny základní a důležité informace o nezletilém dítěti a jeho rodičích. Nejdůležitější jsou především informace o nezletilém dítěti, proto se zde uvádí jeho jméno a příjmení, rodné číslo, místo narození, místo trvalého pobytu, a pokud je to možné i místo přechodného pobytu.

Následují informace o rodičích, které obsahují jejich jména a příjmení (u matky i rodné příjmení), místa narození, stav (svobodný/á, rozvedený/á, vdaný/á), připojují se zjištění o dosaženém vzdělání, místě trvalého a přechodného pobytu, rodná čísla, národnost a občanství. Pokud je to možné zjistit, sociální pracovníci doplňují poznatky o zaměstnání rodičů, adresu zaměstnavatelů, zda nejsou poživateli důchodu nebo ZPS.

Do sociálního záznamu se zapisují i další děti žijící ve společné domácnosti, jejichž rodičem je jeden z rodičů evidovaného dítěte. Opět se sem zaznamenávají jejich jména a příjmení, rodná čísla, uvádí se společný rodič dítěte i druhý rodič dítěte.

Každý spis dále obsahuje záznam o úkonech, kam pracovník sociálně - právní ochrany dětí zapisuje poznámky, které by se jinak do spisu nedostaly. Takové informace tyto pracovníci popisují zcela po svém. Píší se sem i záznamy, o kterých sociální pracovník nechce informovat například jednoho z rodičů.

Pracovníci odboru sociálních věcí Městského úřadu Železný Brod zde dále evidují záznamy o prvním kontaktu – zda se obrátí sami rodiče, zda je to z důvodu, že se něco doslechne sám sociální pracovník, jestli se žádost o pomoc přijde samo dítě nebo se jedná o anonymní ohlášení. V případě právě anonymního ohlášení nesmí být ve spisu uvedeno, kdo situaci nebo problém sociálně-právní ochraně dětí oznámil, a to z důvodu, aby se o nich nedozvěděli rodiče nezletilého dítěte. Je zde tedy sepsán důvod, proč se s danou rodinou pracuje.

Dále se sepisují protokoly o ústním jednání, které se zakládají do záznamu o úkonech. Tyto části spisů mohou posloužit jako důkazní materiál pro Policii České republiky.

Do spisů Om a Nom se zakládají i záznamy ze školy, které informují o prospěchu dítěte, o jeho možných výchovných problémech nebo o změnách v chování. Je vhodné dokumentovat i záznamy od lékaře, jehož ordinaci dítě

navštěvuje, protože i tyto poznatky mohou ukázat, jak o něj rodiče pečují.

Všechnu tuto spisovou dokumentaci, které se sociální pracovníci věnují a kterou vedou, je nutné archivovat až do plnoletosti dítěte, o němž je spis veden, i když je již další sociální práce zbytečná, jelikož všechny problémy pominuly.

V současnosti vedou pracovníci tohoto odboru MěÚ Železný Brod ke 300 spisů, z nichž ty nejstarší jsou vedeny od roku 1998, protože v tomto roce oddělení sociálně-právní ochrany dětí v Železném Brodě vzniklo²⁰.

5.3 Náhradní rodinná péče

V tomto odvětví se Brodští sociální pracovníci věnují vyhledávání vhodných dospělých adeptů vhodných pro osvojení či pěstounskou péči, vykonávají s tím spojenou agendu, praktikují komplexní šetření v rodině, která si podává žádost o pěstounskou péči a osvojení a zajišťují předadopční péči.

Pracovníci MěÚ Železný Brod odboru sociálních věcí pomáhají zprostředkovat jak adopci zrušitelnou i nezrušitelnou, tak i pěstounskou péči individuální a skupinovou.

V prvním kontaktu se žadateli o osvojení nebo pěstounskou péči mohou pracovníci odboru sociálních věcí rozdat základní formuláře, jež dále putují na krajský úřad, který je veden jako zprostředkovatel. Tyto formuláře někdy pomáhají svým klientům vyplnit, jestliže je o to požádají. Dále vyřizují ostatní žádosti svých klientů.

Mezi nejvýznamnější úkony, které tito sociální pracovníci vykonávají, patří komplexní šetření. Jde o zjišťování všech významných a důležitých informací o rodině, která si nezletilé dítě osvojuje nebo se jej ujímá do pěstounské péče. Pracovníci se snaží kompletovat všechny poznatky od doby, kdy se (budoucí) rodiče narodili. Sbírají se informace o sourozencích, celé rodině, jejich stycích – četnosti, intenzitě, hloubce.

Dále je nutné zjistit vše dostupné o průběhu studia rodičů a jejich dosažením vzdělání, zaměstnání. Do spisové dokumentace komplexního šetření

²⁰ Informace mi poskytla Mgr. Hana Heligmanová, sociální pracovnice MěÚ Železný Brod, odbor sociálních věcí, dne 14. 01. 2008 v Železném Brodě.

se uvádí i soukromé informace, například za jakých okolností se budoucí rodiče seznámili, jak dlouhý je jejich vztah, jaké jsou jejich společné i individuální záliby. Zjišťují se, jaké zkušenosti s dětmi během dosavadního života klienti získali. Samozřejmě se snaží informovat i na možné negativní zážitky a zkušenosti, jakým může být trestání, vazba nebo výkon trestu odnětí svobody a podobně. Je nutné zmínit problémy, které tyto lidé zažili a řešili.

Pracovníci musí do spisové dokumentace žadatelů o osvojení zahrnout také opisy z rejstříků trestů, vyžadují posudky z obce, kde jsou tyto žadatelé přihlášení k trvalému pobytu a rovněž posudky od zaměstnavatele. Spis se rovněž musí doplnit kompletní zdravotní dokumentací. Z výše uvedeného je tedy patrné, že pracovníci mají za úkol vypracovat celkovou rodinnou anamnézu a zjistit osobnostní charakteristiky žadatelů.

Během komplexního šetření se sociální pracovníci seznamují s domem nebo bytovou jednotkou, kterou rodina obývá. Prohlízejí si prostory, které by bylo možné uzpůsobit potřebám dítěte. V neposlední řadě sbírají pro žádost o osvojení dostatek fotografií rodiny, která by měla nezletilé dítě adoptovat.

Předadopční péče je pro sociální pracovníky časově náročnější, jelikož vyžaduje dostatek času na další návštěvy rodiny, která si nezletilé dítě osvojuje. Brodští sociální pracovníci praktikují takové návštěvy zpravidla třikrát.

První se koná před příchodem nezletilého dítěte do péče, kdy mají pracovníci za úkol zkontrolovat, zda je vše na příchod nového člena rodiny připraveno, zda budou zajištěny jeho potřeby. Zjišťuje také, jaká je atmosféra v rodině.

Druhé setkání je určeno na dobu do jednoho týdne po předání nezletilého dítěte do nové rodiny. Během této návštěvy se sociální pracovník seznamuje s tím, jak bylo dítě do rodiny přijato a naopak, jak rodinu přijímá dítě. Snaží se zjistit, zda mu nic nechybí a že jsou všechny jeho potřeby zajištěny.

Zpravidla poslední návštěva rodiny je datována do třech měsíců od předání nezletilého dítěte do nové rodiny a toto setkání má asi stejný průběh jako to předchozí.

Důležitou informací je, že jakmile je nezletilé dítě nezrušitelně osvojeno, jeho spisová dokumentace je se všemi spisy dána do archivu. Další sociální práce již není potřebná, pokud se nevyskytnou žádné problémy či závažné situace, kdy by musel orgán sociálně-právní ochrany dětí zasáhnout.

Podle informací, které mi pracovníci odboru sociálních věcí MěÚ Železný Brod poskytli, je velmi obtížné vyhledávat osoby, které by měly zájem o osvojení nebo pěstounskou péči. Často nemají ani možnost, jak navázat kontakt nebo sdělit informace týkající se tohoto tématu.

Častěji tedy nastává situace, že tento orgán klienti, kteří mají o osvojení zájem, sami navštíví, získají zde od zaměstnanců potřebné informace, které buď potvrdí nebo změní jejich rozhodnutí, vyzvednou si potřebné formuláře a s pomocí sociálních pracovníků podají žádost o pěstounskou péči nebo osvojení.

Dále v souvislosti s náhradní rodinnou péčí sociální pracovníci tohoto orgánu zajišťují a realizují setkání pěstounů (rodiny a nezletilé děti), setkání maminek pěstounek – obojí ve spolupráci s MěÚ Jablonec nad Nisou a MěÚ Tanvald. Takové akce jsou organizačně i časově náročné, jelikož je nutné zajistit vhodné prostory, vymyslet program pro účastníky, zajistit odborné lektory nebo účinkující, pozorností za soutěže a tak dále. Podle účasti klientů a jejich vyjádření jsou tyto akce zajímavé a poučné a naprostá většina se těší na další taková setkání.

Během roku 2007 přijali pracovníci odboru sociálních věcí MěÚ Železný Brod dvě nové žádosti o adopci, jednu žádost o pěstounskou péči. Je také nutné dodat, že jedno nezletilé dítě bylo přijato do předadopční péče žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Podle počtu zájemců a klientů, kteří žádají odbor sociálních věcí o informace se zdá, že se v tomto regionu dostávají informace o adopci a pěstounské péči do povědomí veřejnosti. Zajímavé je, že naprostá většina pěstounské péče, která je v regionu poskytována, je individuální. Naprostá většina nezletilých dětí je v pěstounské péči vychovávána svými příbuznými nebo prarodiči²¹.

5.4 Krizová intervence

Nejčastější formou krizové intervence je setkání pracovníků s klientem,

²¹ Informace mi poskytla Mgr. Hana Heligmanová, sociální pracovnice MěÚ Železný Brod, odbor sociálních věcí, dne 14. 01. 2008 v Železném Brodě.

který se na tento orgán obrátí s prosbou o pomoc a informaci, že je v ohrožení. Podle tvrzení samotných sociálních pracovníků se na ně nejčastěji obracejí matky, kterým je v rodině vyhrožováno a na kterých je pácháno násilí.

Sociální pracovníci v takovém případě mohou klientovi pomoci tím, že mu předají kontakty na nejrůznější instituce, kde může vyhledat odbornou pomoc. Také je možné vypracovat návrhy řešení. Co se jeví jako nejdůležitější, je motivace, kterou se snaží pracovníci klientům dodat, aby je motivovali ve snaze řešit situaci.

Existuje i problémová či krizová situace, do které se mohou tyto pracovníci sami zasáhnout, a to v případě, pokud by byly v ohrožení nezletilé děti. Pracovníci se snaží co nejvíce motivovat zpravidla matku, která je v takových případech také obětí a je ohrožována, aby situaci řešila, aby se snažila vyhledat pomoc, ale v žádném případě se jí nesnaží přemlouvat či jí vštěpovat jejich názory. Jestliže se situace již stala neúnosnou, je nutné ohlášení problému na Policii České republiky.

V roce 2007 s podobným problémem kontaktovalo pracovníky odboru sociálních věcí 6 klientek. Ve dvou z těchto případů musela být nakonec přizvána Policie ČR, aby pomohla uklidnit rodinnou situaci a zamezila ohrožování nezletilých dětí²².

5.5 Opatrovnictví

Další povinností, kterou zaměstnancům odboru sociálních věcí Města Železný Brod přináší jejich práce, je role opatrovníka (kolizního opatrovníka) a poručníka.

Pracovník může být ustanoven opatrovníkem nezletilého dítěte, aby zastupoval samotné nezletilé dítě, ale i jeho zájmy a potřeby. Tato situace může nastat v případě rozchodu nebo rozvodu rodičů nezletilého dítěte, v případě dědického řízení nebo při náhradní rodinné péči či v rámci zastupování dítěte v jednání s ostatními úřady, při výsleších a podobně.

²² Informace mi poskytla Mgr. Hana Heligmanová, sociální pracovnice MěÚ Železný Brod, odbor sociálních věcí, dne 21. 01. 2008 v Železném Brodě.

Nejčastější situace, kdy se sociální pracovníci stávají opatrovníkem nezletilého dítěte, nastává při kolizi zájmů, a to v době rozchodu nebo rozvodu rodičů. Důvodem takového opatření je zastupování potřeb a práv nezletilého dítěte, kdy se snaží sociální pracovník dbát na budoucnost dítěte, aby na něj nová situace neměla negativní vliv a nedošlo k jakémukoliv zanedbání jeho potřeb.

Další častou situací, kdy se sociální pracovníci stávají opatrovníky nezletilého dítěte, je dědické řízení. Dítě je pracovníkem zastupováno při jednáních u notáře nebo schválení soudu. Opět je jeho povinností dohlížet na dodržení práv nezletilého dítěte a zastupování jej v případných právních jednáních.

V rámci náhradní rodinné péče je opatrovníkem zastupováno nezletilé dítě při nezrušitelném osvojení. Povinností opatrovníka je i v této situaci zastupovat nejlepší zájmy takového dítěte.

MěÚ Železný Brod vykonává funkci opatrovníka a poručníka a do této pozice může být ustanoven i například v zastupování nezletilého dítěte ve vztahu k cizině. Nejdůležitější povinností je činit neodkladné úkony v zájmu dítěte a jeho zastupování v situaci a době, kdy dítě nemá ustanoveno jiného opatrovníka nebo také dokud se ustanovený poručník neujme této své funkce²³.

5.6 Poradenská činnost

V rámci tohoto aspektu sociální práce nabízejí sociální pracovníci Města Železný Brod řadu aktivit a informací z oblasti sociálních služeb a práva. Snaží se vyjít vstříc jak nezletilým dětem, které mohou mít výchovné nebo rodinné problémy, tak i samotným rodičům.

Základem poradenské činnosti je pomoc rodičům při řešení většiny problémů, které souvisejí s péčí o děti. V naprosté většině případů se jedná o nejrůznější výchovné problémy. Dále je možné poskytnout rodičům poradenství v nejrůznějších aspektech výchovy a vzdělávání dítěte nebo také při péči o zdravotně postižené dítě.

Odbor sociálních věcí může pořádat odborné přednášky, semináře a kurzy

23 Zákon č. 359/1999 Sb. ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění, část třetí, Hlava II, opatření na ochranu dětí.

zaměřené právě na nejčastější problematiku poradenství. Sociální pracovníci Města Železný Brod při pořádání těchto přednášek spolupracují se základními školami v daném regionu. V poslední době se tyto semináře zaměřují zejména na děti školního věku a nezletilou mládež, která se tímto seznamuje například s drogovou problematikou, šikanou nebo domácím násilím.

Podle sdělení samotných pracovníků však v současné době není spolupráce se základními školami tohoto regionu na dobré úrovni. Chybí komunikační kanály a také dostatek času a prostředků na přípravu takových projektů. I z těchto důvodů neproběhla v rámci této spolupráce v roce 2007 ani jedna přednáška. V současnosti je situace nastavena tak, že pokud chce jakákoliv základní nebo střední škola patřící do tohoto regionu připravit svým žákům odbornou přednášku či seminář, které jsou zaměřeny na sociální nebo výchovnou problematiku, vše si daná škola zajistí sama. Jen v ojedinělých případech sociální pracovníci poskytují školám kontakty na odborná centra či pracovníky.

Odbor sociálních věcí může dále uložit povinnost – například rodičům – využít odbornou pomoc a navštívit odborné poradenské centrum. Tato situace nastává v případech, kdy rodiče nedokáží bez pomoci řešit problémy spojené s výchovou dítěte nebo při sporech o úpravě výchovy nezletilého dítěte či úpravě styku s dítětem.

Dále je tato povinnost uložena, jestliže rodiče nezajistili svému nezletilému dítěti odbornou poradenskou pomoc, i přesto že tato pomoc byla již předtím doporučena a nezletilé dítě ji nezbytně potřebuje²⁴.

Významným problémem v této oblasti je fakt, že se ve městě Železný Brod nenachází žádné poradenské zařízení, což se ukazuje jako velká nevýhoda a komplikace v mnoha situacích. Klienti tedy musí navštěvovat taková centra v jiných blízkých městech, a to hlavně v Jablonci nad Nisou nebo Turnově²⁵.

²⁴ Informace mi poskytla Mgr. Hana Heligmanová, sociální pracovnice MěÚ Železný Brod, odbor sociálních věcí, dne 21. 01. 2008 v Železném Brodě.

²⁵ Viz. seznam příloh.

5.7 Opatření na ochranu dětí

Pracovníci MěÚ Železný Brod mohou podávat návrh soudu opatření, která vedou k ochraně nezletilých dětí. Jedná se o opatření, která chrání nezletilé děti například před nezájmem biologických rodičů, zajišťují jejich práva a uspokojování jejich odůvodněných potřeb.

Jestliže nastanou podmínky stanovené zvláštním právním předpisem, sociální pracovníci odboru sociálních věcí MěÚ Železný Brod podávají návrh soudu na rozhodnutí o splnění podmínek osvojení, které spočívají v tom, že biologičtí rodiče neprojeví zájem o své dítě.

Dále v nutných případech podávají návrh soudu na omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, na nařízení ústavní výchovy a na její prodloužení nebo zrušení či na svěřeni nezletilého dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, na prodloužení doby trvání tohoto svěřeni anebo na zrušení takového rozhodnutí²⁶.

5.8 Ústavní výchova a ochranná výchova

Jestliže v životní situaci nezletilého dítěte nastanou takové podmínky, že pracovníci odboru sociálních věcí MěÚ Železný Brod musí nezbytně podat návrh soudu o nařízení ústavní nebo ochranné výchovy, sjednávají tito pracovníci po právní moci rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy dobu a místo přijetí nezletilého dítěte do příslušného zařízení pro výkon ústavní výchovy.

V takovém případě je nutné vyzvat rodiče nebo fyzické osoby, které jsou odpovědné za výchovu dítěte, aby nezletilé dítě řádně předali určenému zařízení ve stanoveném termínu²⁷. Jestliže tuto možnost není možné splnit, MěÚ může toto umístění zabezpečit sám, ale pouze se souhlasem rodičů či jiných fyzických osob, které jsou odpovědné za výchovu dítěte.

V praxi nastávají i situace, ve kterých se rodiče či jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte nepodrobí rozhodnutí soudu o nařízení ústavní

26 Zákon č. 359/1999 Sb. ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění., část třetí, Hlava II, opatření na ochranu dětí.

27 Zákon č. 359/1999 Sb. ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění, část třetí, Hlava IV, ústavní výchova a ochranná výchova.

nebo ochranné výchovy. Tehdy musí pracovníci sociálně právní ochrany dětí MěÚ Železný Brod podat další návrh soudu, tentokrát už na výkon rozhodnutí.

Pokud je tedy nezletilé dítě umístěno do zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, je povinností těchto pracovníků sledovat zejména dodržování práv dítěte v těchto školských zařízeních.

Zaměstnanci odboru sociálních věcí MěÚ Železný Brod mají povinnost navštívit dítě, kterému byla nařízena ústavní výchova či uložena ochranná výchova, nejméně jednou za 3 měsíce. Stejný interval platí i pro návštěvy rodičů dítěte, které je umístěno ve školském zařízení pro ústavní výchovu nebo ochrannou výchovu²⁸.

5.9 Nejčastější problémy rodin v Železnobrodském regionu

Dle spisové dokumentace i z informací samotných sociálních pracovníků MěÚ Železný Brod se ukazuje, že v posledních letech problémy rodin narůstají. I v samotném regionu Železnobrodsko se zvyšuje počet rodin, které se staly dysfunkční a neplní svoji funkci. Vyrůstá, i když ne nijak markantně, počet rozvodů, u stále více dětí se projevují výchovné nebo vzdělávací problémy.

Jak je již výše zmíněno, ve zkoumaném regionu se zvyšuje počet rodin, které se stávají dysfunkční a přestávají plnit svoji funkci. Zejména v posledním roce kontaktovalo odbor sociálních věcí MěÚ Železný Brod dvakrát tolik klientů s nejrůznějšími rodinnými problémy a krizemi, které samotnou rodinu a její hlavní funkce ohrožují. Nejčastěji tak sociální pracovníci nabízeli v rámci náplně své práce krizovou intervenci a poradenskou činnost.

Během odborné praxe i dalšího výzkumu jsem měla možnost sama detailně zkoumat rodinné poměry v regionu a byla jsem nemile překvapena výsledky tohoto zkoumání.

Ukázalo se, že stále závažnější a značnější problémy jsou spojeny s alkoholem a závislostí na této látce jednoho z rodičů, málokdy, ale i tyto případy se vyskytují, se s alkoholovou závislostí potýkají oba rodiče.

²⁸ Informace mi poskytla Mgr. Hana Heligmanová, sociální pracovnice MěÚ Železný Brod, odbor sociálních věcí, dne 21. 01. 2008 v Železném Brodě.

Tento závažný problém se dále projevuje v řadě krizových a negativních rodinných situacích, které v nejhorších případech končí rozchodem či rozvodem rodičů, což může být dále spojeno se špatnými studijními výsledky nezletilých dětí nebo výchovnými problémy. V ojedinělých případech je s alkoholem a závislostí na něm spojeno násilí v rodině, jehož objektem je buď druhý rodič nebo i děti.

Účastnila jsem se například soudního jednání, ve kterém bylo nezletilé dítě svěřeno do pěstounské péče prarodičů, jelikož se oba jeho rodiče potýkali právě s již zmíněnou alkoholovou závislostí, v důsledku toho přišli o svá zaměstnání a i z tohoto důvodu se nedokázali o své dítě postarat.

V mnoha případech, se kterými jsem se mohla setkat, hrála důležitou roli špatná komunikace rodičů, což se postupně přenášelo i na nezletilé děti. Ve většině takových situací poskytli a umožnili sociální pracovníci kontakt s odborníky, kteří se snažili takovým rodičům problém řešit a najít to nejsnadnější, avšak nejúčinnější řešení.

Vyšší pozornost je podle mého názoru nutné věnovat i výchovným problémům dnešních dětí a mládeže. Přesvědčila jsem se, že mnoho klientů tvoří matky samoživitelky, které na své potomky nestačí a nepředstavují u nich potřebnou autoritu.

Takové problémové děti často páchají trestnou činností – kradou v místních obchodech, berou nejrůznější návykové látky (marihuana, tvrdé drogy, alkohol), provozují záškoláctví. Možným řešením v několika takových případech bylo nařízení soudního dohledu nad takovou rodinou, dále bylo nutné u velmi problémových nezletilých dětí nařídit ústavní výchovu.

Dalším problémem, o kterém je nutné se zmínit, je situace romské menšiny, která žije v části města Železný Brod. Ukazuje se totiž, že více než třetina klientů odboru sociální péče MěÚ Železný Brod, je zastoupena touto menšinou.

Sociální pracovníci nejčastěji těmto klientům pomáhají řešit zejména sociální problémy života. Mnoho romských občanů města Železný Brod se potýká s nezaměstnaností, kvůli čemu nemohou zajistit svým rodinám plnění základních životních potřeb.

S romskou menšinou řeší také mnohem častěji sociální pracovníci MěÚ Železný Brod výchovné problémy dětí. Stále častěji totiž nezletilé děti těchto

klientů provozují záškoláctví, delikventní a trestnou činnost. V podobných situacích je nutné situaci účinně řešit, často však nestačí provést pohovory s problémovou mládeží, stále častěji je nutné přistoupit k závažnějším opatřením, mezi které patří soudní dohled anebo dokonce nařízení ústavní výchovy.

Na druhé straně se v poslední době řada bývalých klientů zastupující romskou menšinu dokázala vyrovnat s nejzávažnějšími problémy, s pomocí sociálních pracovníků dokázali najít účinná a schůdná řešení a jejich životní situace se zlepšila. Někteří z nich začali sami nabízet pomoc jiným lidem v nouzi, někteří si například zažádali o svěřeni nezletilého dítěte do pěstounské péče nebo našli zaměstnání v sociální oblasti, aby mohli pomáhat lidem v těžké životní situaci, v jaké se třeba v minulosti ocitli oni sami.

IV. Závěr

Sociální práce s rodinou, nebo také jinak označená sociální pomoc, obsahuje jak sociální prevenci, tak i sociální právní ochranu, řešení sociální nouze, ale i zabezpečování zvláštních služeb.

Působnost a řešení jednotlivých sociálně patologických jevů dostupnými metodami sociální práce je na odboru sociálních věcí MěÚ Železný Brod zastoupeno a nabízeno kvalitně. K této práci patří sociální zralost a vysoká morální úroveň pracovníka. Tato funkce sociálního pracovníka klade i další nároky, požaduje samostatnost, schopnost navázat kontakt s klienty dospělými i nezletilými, vzbudit pocity respektu, ale i důvěry, což sociální pracovníci MěÚ Železný Brod skutečně ovládají na profesionální úrovni.

Sociální pracovníci odboru sociálních věcí MěÚ Železný Brod v rámci svého zaměstnání plní úkoly kurátora pro děti a mládež, sociálního koordinátora, sociálně právní ochrany dětí, protidrogového koordinátora, manažera prevence kriminality a také úkoly spojené s náhradní rodinnou péčí nebo národnostními menšinami.

Vzhledem k rozsahu spravovaného území, ale i zvyšujícímu se počtu klientů a náročnosti samotné práce, se podle mého ukazuje počet sociálních pracovníků, kteří vykonávají výše zmiňované úkoly, jako nedostatečný a vhodný k navýšení.

Problémem, který, jak si troufám tvrdit, komplikuje a zpomaluje sociální

práci a samotné řešení problémové situace dysfunkčních rodin a podobně, je absence poradenských a terapeutických center přímo ve spravovaném území. Nejbližší taková centra a poradny jsou od pracoviště, a tedy často prvního místa kontaktu s klienty a rovněž tedy místa aplikace skutečné sociální práce, vzdáleny, většina z nich se nachází ve vzdáleném krajském městě a pro mnoho klientů se tedy stávají nedostupnými. I to tedy ztěžuje práci sociálních pracovníků odboru sociálních věcí MěÚ Železný Brod a rovněž na ně klade vyšší nároky.

V rámci vyčíslení případů sociální práce jednoho pracovníka sociálně právní ochrany dětí, odboru sociálních věcí MěÚ Železný Brod, od měsíce ledna 2007 do měsíce listopadu 2007 je nutné vypočítat 82 absolvovaných soudních jednání, 151 uskutečněných návštěv v rodinách, 4 notářská řízení. Dále pětinasobnou přítomnost u výslechu na Policii České republiky, 15 návštěv v zařízeních (zařízení pěstounské péče, zařízení okamžité pomoci – FOD Klokánek, zdravotnická zařízení, poradny, dětský domov, výchovný ústav). Vyčísleny jsou i nové případy ochrany mládeže, a to v počtu 47, spočítány byly i nové případy ochrany mládeže jako dožádaného orgánu SPOD, těch bylo za zmiňované období čtrnáct.

Jak je již výše zmíněno, sociální pracovníci dále v souvislosti s náhradní rodinnou péčí zajišťovali a realizovali setkání pěstounů (rodin a nezletilých dětí), setkání maminek pěstounek. Odbor sociálních věcí MěÚ Železný Brod přijal dvě nové žádosti o adopci, jednu žádost o pěstounskou péči. Během sledovaného období bylo přijato jedno dítě do před adopční péče žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Jelikož se čísla klientů a případů, kterými se sociální pracovníci zabývají, neustále pomalu zvyšují, je nutné zaměřit se a rozvíjet oblast prevence.

Jak je již zmíněno, v regionu spolupráce na preventivních opatřeních například se základními a středními školami spíše nefunguje. Situace by si jistě zasloužila změnu, jelikož i tak je možné předejít případným budoucím nejen výchovným problémům s mládeží a nezletilými dětmi, která by ušetřila čas i celkovou práci sociálním pracovníkům, a ti by se tak mohli plně věnovat závažným a náročným případům.

Poskytnutí sociálních služeb předchází vždy nějaký důvod, který může pramenit v osobě dítěte, tak i v osobě rodiče anebo také ve vnějších škodlivých jevech nebo vlivech, které současné rodiny ohrožují. Je nutné stále se věnovat

všem postupům činností, a to moderním způsobem, který co nejvíce odpovídá vývoji demokratické společnosti.

Cíle práce byly splněny, situace rodin ve sledovaném regionu popsána. Dále byly zmíněny a poukázáno bylo na nejčastější a také nejzávažnější problémy rodinného soužití. Použité metody se prokázaly jako účinné, jelikož se podařilo detailně zmapovat a zhodnotit sociální práci pracovníků MěÚ Železný Brod v regionu Železnobrodská. Získané poznatky mohou ještě více pomoci zefektivnit a zlepšit nabízené sociální služby, samotnou práci sociálních pracovníků a také celkovou situaci rodin v regionu.

V. Použitá literatura a prameny

LITERATURA

KREBS, V. A KOL.: *Sociální politika*. 4. vyd., Praha: ASPI, 2007/8, str. 504, ISBN 80-7357-276-1.

POTŮČEK, M.: *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1995, str. 142, ISBN 80-85850-01-X.

TOMEŠ, I.: *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost*. 2. přepracované vyd., Praha: Socioklub, 2001, str. 264, ISBN 80-86484-00-9.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ.: *Národní zpráva o rodině*. Praha: 2004, str. 224, ISBN 80-86878-18-X.

SIROVÁTKA, T.: *Rodinné chování a rodinná politika v České republice*. Str. 37 – 60. In *Modernizace a česká rodina*. Brno: Barrister and Principal, 2003. str. 348, ISBN 80-86598-61-6, 2003.

VINCOUR, Z.: *Dysfunkční rodiny a jejich vliv na sociální narušení dětí*. Liberec, 1998. str. 58. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Technické university v Liberci na katedře pedagogiky a psychologie. Vedoucí bakalářské práce Dr. Pešatová.

ŘEZNÍČEK, I.: *Metody sociální práce. Podklady ke stážím a ke kauzuistickým seminářům*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) 2000, str. 80, ISBN 80-858550-00-1.

LEGISLATIVA

Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 o sociálních službách v platném znění.

Zákon č. 359/1999 Sb. ze dne 9. prosince 1999 o sociálně -právní ochraně dětí v platném znění.

Zákon č. 94/1963 Sb. ze dne 4. prosince 1963 o rodině v platném znění.

WWW STRÁNKY

Město Železný Brod [online]. c2008 [cit. 2008-1-21]. URL:
<<http://www.zeleznybrod.cz/obcan/odborsocianichveci>>

Město Železný Brod [online]. c2008 [cit. 2008-1-21]. URL:
<<http://www.zeleznybrod.cz/obcan/spod/>>

ROZHOVORY

Rozhovory s Mgr. Hanou Heligmanovou, sociální pracovnící MěÚ Železný Brod.

VI. Přílohy

- Tiskopis MěÚ Železný Brod – sociální záznam.....**I**
- Tiskopis MěÚ Železný Brod – návrh na úpravu poměrů nezletilých dětí..... **III**
- Seznam poradenských center.....**V**
- Leták – poradna pro rodinu, manželství, mezilidské vztahy a problematiku závislostí..... **XVI**
- Leták – občanská poradna..... **XVII**

Om:
Datum:

SOCIÁLNÍ ZÁZNAM

I. Děti (sourozenci – oba rodiče společně)

Jméno a příjmení dítěte	Rodné číslo	Místo narození	Místo trv. pobytu	Místo přech. pobytu	Poznámka

Rodiče	Otec	Matka
Jméno a příjmení		
Rodné příjmení		
Místo narození		
Stav		
Vzdělání		
Místo trvalého pobytu		
Místo přechodného pobytu		
Rodné číslo		
Národnost		
Občanství		
Zaměstnání		
Adresa zaměstnavatele		
Poživatel důchodu		
ZPS		

Rodiče: jsou manželé a – žijí ve společné domácnosti, - nežijí ve společné domácnosti
 nejsou manželé a – žijí ve společné domácnosti, - nežijí ve společné domácnosti
 jsou rozvedeni a – žijí ve společné domácnosti, - nežijí ve společné domácnosti
 matka žije s jiným partnerem – otec žije s jinou partnerkou

II. Další děti žijící ve společné domácnosti, jejichž rodičem je jeden z rodičů evid. dítěte

Jméno a příjmení	Rodné číslo	Společný rodič dítěte	Druhý rodič dítěte	Poznámka

III. Ostatní děti obou nebo jednoho z rodičů evidovaného dítěte, které nežijí ve společné domácnosti

<i>Jméno a příjmení</i>	<i>Rodné číslo</i>	<i>Společný rodič dítěte</i>	<i>Druhý rodič dítěte</i>	<i>Poznámka</i>

IV. Ostatní členové domácnosti, společně žijící s dětmi

<i>Příjmení a jméno</i>	<i>Příbuzenský (jiný) poměr</i>	<i>Poznámka</i>

V. Zdravotní problémy členů domácnosti (podle sdělení evidovaných osob)

--

VI. Bytové poměry

Rodina bydlí: *samostatně – společně s rodiči – s jinými příbuznými – s cizími osobami*
v bytě (obecním, družstevním, služebním, vlastním, ve vlastním domě, v ubytovně)
v podnájmu – internátě – v koleji – jinak

Kategorie bytu: I. II. III. IV.

Počet trvale bydlících osob:

Bydlení vyhovuje – nevyhovuje

Počet obytných místností (včetně kuchyně):

Výše nájemného + inkasa:

Poznámka:

VII. Sociální problematika při převzetí dítěte do péče a návrh opatření

--

Datum:

Podpis:

Návrh podejte ve **třech vyhotoveních** k příslušnému Okresnímu soudu

Návrh je bezplatný

NÁVRH NA ÚPRAVU POMĚRŮ NEZLETILÝCH DĚTÍ

Je nutné přesně označit, o jakou úpravu žádáte
možnosti:

Úprava výchovy a výživy
Úprava výchovy a výživy pro dobu do a po rozvodu manželství
Určení výživného
Zvýšení výživného
Snížení výživného
Změna výchovy
Svěření do péče jiné osoby
Úprava styku
Schválení právního úkonu
Nařízení ústavní výchovy
Zrušení ústavní výchovy
a další.....

navrhovatel dále uvede:

Nezletilé dítě, děti

- jméno a příjmení, datum a místo narození, rodné číslo
- trvalé bydliště, dále to, kde se fakticky zdržuje.... *pokud není shodné s trvalým*

Matka:

- jméno a příjmení, rodné příjmení
- datum a místo narození, rodné číslo
- trvalé bydliště, dále to, kde se fakticky zdržujete....*pokud není shodné s trvalým... pokud jste ubytovaní u někoho, tak uvést jméno z důvodu doručení písemností soudem... hlavně uvést kam se má písemnost doručovat*
- zaměstnavatele, jeho adresu, pracovní zařazení

Otec:

- ty samé údaje jako u matky

dále sdělte:

- pokud bylo ohledně Vašeho dítěte rozhodováno, nutno uvést **kterým soudem** a pod **jakým číslem jednacím**, datum..... *uvedte poslední rozhodnutí*
- sdělte všechny **důvody**, pro které návrh podáváte, **popište celou svou situaci** ve které se Vy a Vaše dítě nacházíte
 - *uvedte jaký důvod Vás vedl k této úpravě*
 - *v případě úpravy výchovy a výživy uveďte, jak v současné době hodnotíte Váš vztah a schopnost komunikovat mezi sebou jako rodiče*
 - *dále je potřebné uvést, zda s druhým rodičem Vašeho dítěte sdílíte společnou domácnost (pokud ano, není důvod úpravy na dobu do rozvodu...)*
 - *jak se druhý rodič podílí na výchově a výživě*

- zda se rodič s dítětem stýká
 - zda má dítě nějaké zdravotní zatížení, pro které byste měl/a zvýšené náklady na pokrytí péče o něj
 - zda navštěvuje dítě MŠ, ZŠ, zájmové kroužky, jiné zařízení
 - další důležité informace týkající se dítěte a rodičů
 - sdělte jaké jsou majetkové poměry rodičů, výdělkové možnosti a schopnosti
- uveďte co navrhuje
 - jde-li o úpravu výchovy, uveďte komu má být dítě svěřeno do výchovy
 - jde-li o úpravu styku, uveďte v jakém termínu navrhuje styk uskutečňovat – termín musí být přesný.... tedy o jaký se bude jednat den, hodinu... od kdy a do kdy - nemusí být upraveno soudně.
 - jde-li o výživné, uveďte, v jaké výši a od kterého data výživné požadujete

Nutné je návrh podepsat – **vlastnoruční podpis**

Návrh podávejte v klidu a rozvaze, především pak uvádějte pravdivé údaje.
Snažte se o **dohodu** s rodičem, to je nejideálnější cesta v řešení rodinné
problematiky **pro Vaše dítě.**

Adresa OS JBC:

*Okresní soud v Jablonci nad Nisou
Mírové náměstí 5
466 59 Jablonec nad Nisou*

Seznam poradenských služeb

- Název zařízení: **Pedagogicko-psychologická poradna**

Jablonec nad Nisou

Zřizovatel: Liberecký kraj

Psycholog: PhDr. Jiřina Rokosová

Adresa: Palackého 48, 466 04, Jablonec nad Nisou

Kontakty: tel. 483 704 498; e-mail: ppp.jablonec@volny.cz

Pracovní doba: pondělí - pátek 7,00 - 15,30 hodin.

Cílová skupina: děti ve věku 3-15 let a mládež 16-19 let.

Charakteristika: činnost diagnostická, terapeutická, metodická, reedukační individuální krizová intervence formou konzultace.

- Název zařízení: **Zvláštní škola a speciálně pedagogické centrum**

Zřizovatel: Liberecký kraj

Ředitelka: PaedDr. Helena Pletichová

Psycholog: zařízení nemá svého psychologa. Jednou v týdnu zajišťuje psychologické poradenství PhDr. Jiřina Rokosová z Pedagogicko psychologické poradny v Jablonci nad Nisou.

Adresa: Liberecká 31, 466 01 Jablonec nad Nisou

Kontakty: tel. 483 317 588; e-mail: speskl@quick.cz;

Pracovní doba: pondělí - pátek 7,00 - 15,30 hodin.

Cílová skupina: děti s mentální retardací, kombinovanými vadami a dalšími problémy. Charakteristika: vzdělávání mentálně retardovaných žáků ve zvláštní škole. Přípravný ročník pro děti ze sociokulturně nevýhodného prostředí. 1. až 9. ročník (15 tříd), 3 třídy pomocné školy s dětmi postiženými, kombinovanými vadami (mentálně a tělesně). Speciálně pedagogické centrum se zabývá nápravou v oblasti logopedie, dyslexie, dyskalkulie, arteterapie, pohybové terapie, kineziologie, etopedie, aromaterapie, chromoterapie, ochranou před návykovými látkami.

- **Název zařízení: Univerzitní speciální poradenské centrum při TU Liberec**

Zřizovatel: Technická univerzita v Liberci, Hálkova 6, 461 17 Liberec I.

Psycholog: PhDr. Libor Novosad

Adresa: koleje 17. listopadu, blok "B" Liberec - Harcov

Kontakty: tel. 485 355 106; e-mail: libor.novosad@vslib.cz;
<http://www.rdv.vslib.cz>

Pracovní doba: pondělí - čtvrtek 8,30 - 13,30 hodin.

Cílová skupina: studenti Technické univerzity Liberec, zájemci o studium, lidé se zdravotním postižením.

Charakteristika: Poskytuje sociálně právní poradenství, speciálně pedagogickou diagnostiku a poradenství, podpora lidí se zdravotním postižením.

- **Název zařízení: Poradna pro manželství, rodinu a mezilidské vztahy**

Zřizovatel: Centrum sociálních služeb Libereckého kraje, p. o., Tanvaldská 269, Liberec 30, 463 11;

Pracovní tým: PhDr. Olga Pankráčová (vedoucí poradny), Sylvie Lacinová (sociální pracovnice, terapeut)

Adresa: Lidická 24, 466 01 Jablonec nad Nisou;

Kontakty: tel. 723 093 253; e-mail: poradna-jbc@volny.cz

Pracovní doba: pondělí, úterý a čtvrtek 7,00 - 11,30 hodin, 13,00 - 16,15 hodin; středa a pátek 7,00 - 11,30 hodin. Tento časový rozvrh slouží nově přichozím klientům. Ostatní dochází do poradny dle objednání.

Cílová skupina: Osoby starší 16 let.

Charakteristika: Poradna poskytuje odbornou pomoc při zvládnání závislosti - vedení, terapie, léčba.

- **Mgr. Igor Pavelčák**

Adresa: Gagarinova 877, Liberec 6

Kontakty: 728 022 618, e-mail ipcak@volny.cz

Cílová skupina: rodiny, děti a mládež se zájmem o poradenství, učitelé a pedagogičtí pracovníci, vedení škol, žáci a jejich rodiče

Charakteristika: Soukromá poradenská praxe v oblastech drogy, alkoholismus, gamblerství, duševní hygiena, rodinná a osobní problematika, "zlobící" děti, psychosomatické obtíže, partnerské a generační konflikty.

Lektorská činnost: výcviky: peer programy, kurzy FOCUSING, rodinné konstelace

- **Název zařízení: Krajská nemocnice Liberec**

Zřizovatel: Liberecký kraj

Primář: MUDr. Lumír Tauš, CSc

Adresa: Husova 10, 460 63 Liberec I.

Kontakty: tel. 485 312 210; 485 312 223;
lumir.taus@nemlib.cz, <http://www.nemlib.cz>

Cílová skupina a charakteristika: poskytuje vyšetření a léčbu veškerých sexuálních poruch a potíží u mužů a žen. Sexuálních odchylek a poruch sexuálního vývoje. Poruch plodnosti u mužů - laboratorní vyšetření spermiologické (spermiogram); včetně vyšetření hormonálního a klinického.

- **Název zařízení: Poradna pro manželství, rodinu a mezilidské vztahy**

Zřizovatel: Centrum sociálních služeb Libereckého kraje, p. o.,
Tanvaldská 269, Liberec 30, 463 11;

Pracovní tým: PhDr. Olga Pankráčová (manželský poradce,
vedoucí poradny)

Eva Mrázková (sociální pracovnice)

Bc. Jana Pilařová (sociální pracovnice, terapeut)

PhDr. Jiřina Rokosová (psycholožka, externí pracovnice)

Mgr. Božena Thelenová (právnička, externí pracovnice)

Adresa: Lidická 24, 466 01 Jablonec nad Nisou

Kontakty: tel. 483 320 649, 723 093 253; e-mail: 723 093 253;
poradna-jbc@volny.cz

Pracovní doba: pondělí a středa 8,00 - 11,00 hodin, 13,00 - 17,00 hodin; úterý a čtvrtek 8,00 - 11,00 hodin, 13,00 - 16,00 hodin; pátek 8,00 - 14,00 hodin. Tento časový rozvrh slouží nově přichozím klientům. Ostatní dochází do poradny dle objednání.

Cílová skupina: Páry, rodiny i jednotlivci s věkovým vymezením od 16 let výše. Osoby mladší 16 let musí být při prvním kontaktu s poradnou v doprovodu zákonného zástupce či zletilé osoby.

Charakteristika: Poradna poskytuje poradenskou a psychoterapeutickou pomoc manželství, rodině i jednotlivcům v rámci mezilidských vztahů (včetně výchovy dětí, mezigeneračních vztahů). Rozvodové poradenství a porozvodové vedení. Předmanželské poradenství, včetně vedení mladých manželů v adaptačních fázích manželství. Psychologická pomoc lidem v životních krizích (existenční potíže, nezaměstnanost, domácí násilí aj.). Krizová intervence. Edukativní poradenství, relaxační techniky, sociální poradenství.

K návštěvě poradny není nutné doporučení. Vhodné je se objednat. Klient může vystupovat i anonymně. Služby jsou bezplatné. Všichni pracovníci jsou vázáni mlčenlivostí.

- Název zařízení: **Středisko výchovné péče ČÁP pro děti a mládež**

Zřizovatel: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
(součást Dětského diagnostického ústavu Liberec)

Psycholog: psycholog dětského diagnostického ústavu

Adresa: Na Výšinách 451/9, 460 05 Liberec 5

Kontakty: tel. 482 750 807, 275 72 75, 728 145 169; e-mail:
svp_lbc@centrum.cz, svp_lbc@iol.cz;

http://web.telecom.cz/svp_lbc

Pracovní doba: ambulance pondělí až čtvrtek 7,00 - 18,00 hodin, pátek 7,00 - 17,00 hodin, o Vánocích a hlavních letních prázdninách v čase 7,30 - 16,00 hodin. Pobyt nepřetržitě 24 hodin

Cílová skupina a charakteristika:

Ambulance a její služby jsou k dispozici všem klientům, kteří jsou ve věku do 18 let nebo se soustavným denním studiem připravují na zaměstnání. To znamená, že jsou starší 18 let, ale nadále navštěvují nějakou střední školu nebo odborné učiliště. Klienti mladší 15 let mohou do zařízení docházet se souhlasem svých rodičů. Zařízení poskytuje poradenství klientům, kteří mají problémy ve škole, doma, s partnerem, s navazováním vzájemných vztahů, experimentují s drogami, neumí si poradit s volným časem, mají výchovné problémy nebo jiná trápení. Na zařízení se mohou obracet i rodiče, jejichž děti mají problémy. Péče je bezplatná.

Dobrovolné diagnostické pobyty poskytují preventivní výchovnou péči dětem a mládeži - žákům ZŠ, ZvŠ a studentům SŠ a SOU, a to zejména v těch případech, vyskytnou-li se školní problémy, rodinné problémy, problémy osobnostní a psychické, počínající asociální chování, gamblerství či experimentování s drogou. Za pobyt je úhrada ve výši životního minima s ohledem na osobní potřeby a věk dítěte.

- Název zařízení: **REP- občanské sdružení**

Kontaktní osoba: Mgr. Zdeňka Flugrová

Adresa: Poradna pro rodinu a děti v Turnově, Žižkova 1623, Turnov 511 01

Kontakty: 481 311 036, flugrova@email.cz

Cílová skupina: děti a mladiství do 18 let

Charakteristika: poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti, výchovné poradenství pro rodinu a děti, Program

realizace mladých obviněných nebo odsouzených

- **Název zařízení: K-Centrum pro lidi ohrožené drogou**

Zřizovatel: Liberecký kraj

Psycholog: Mgr. Igor Pavelčák

Adresa: Rumunská 5/A, 460 01 Liberec 1

Kontakty:

tel. 482 710 276; e-mail kcentrumlbc@volny.cz - K-centrum

728 022 618; e-mail ipcak@volny.cz - Mgr. Igor Pavelčák

Cílová skupina a charakteristika: K-centrum je nízkoprahovým zařízením pro klienty, jejichž problémem je nealkoholová závislost. Podle individuální situace a potřeb klienta nabízí hygienický a sociální servis, výměnný program stříkaček, poradenství, zprostředkování vyšetření na AIDS, terénní program (výměna jehel, poradenství, hygienické balíčky).

K-centrum rovněž nabízí setkávání rodičů, jejichž děti mají problém s drogou: podpora v obtížné životní situaci, informace vedoucí k řešení drogového problému, výměnu zkušeností při křešení drogové problematiky, kontakty na ostatní zařízení.

- **Název zařízení: Linka důvěry Liberec**

Zřizovatel: Liberecký kraj

Psycholog: pracovníci jsou odborně proškoleni, neuvádí se však ani jejich jména, ani vzdělání

Adresa: neudává se

Kontakty: tel. 485 177 177; e-mail: ld-lbc@volny.cz;

<http://www.volny.cz/ld.lbc/>

Pracovní doba: nepřetržitá 24 hodin

Cílová skupina a charakteristika: Linka důvěry je telefonickou formou krizové intervence. Poskytuje psychologické, sociálně právní a poradenské služby dětem, dospívajícím, rodinám a také starým a osamělým lidem. Pro člověka, který prožívá krizový stav, tíseň, bezvýhodnou situaci, působí včasná pomoc jako prevence psychického i tělesného selhání. V nepřetržitém

provozu Linka důvěry zprostředkovává volajícímu okamžitý anonymní rozhovor s odborníkem. Při rozhovorech je volajícímu zaručena odborná pomoc, rada a také doporučení vybraných metod další pomoci - zdravotní, psychologické, pedagogické, právní.

- **Název zařízení: Středisko komplexní terapie psychosomatických poruch**

Forma: soukromá lékařská praxe

Psycholog: MUDr. Antonín Machander

Adresa: Na Výšině 13, 466 01 Jablonec nad Nisou

Kontakty: tel. 483 316 341

Pracovní doba: pondělí - pátek 8,00 - 16,00 hodin.

Cílová skupina: osoby s psychosomatickým onemocněním.

Charakteristika: individuální psychoterapie, relaxační skupiny, akupunktura (placená služba), skupinová terapie.

- **Název zařízení: Středisko komplexní terapie psychosomatických poruch**

Forma: soukromé zdravotnické zařízení

Psycholog: MUDr. Chvála

Adresa: Jáchymovská 286, Liberec 10

Kontakty: 485 152 193

Cílová skupina: osoby s psychosomatickým onemocněním

Charakteristika: léčba psychosomatických poruch, akupunktura, homeopatie, rehabilitační cvičení, jóga, masáže, individuální rodinná terapie, poradenství v oblasti sexuologie

- **Název zařízení: Poliklinika II. Jablonec nad Nisou, psychiatrická ordinace**

Psycholog: MUDr. Jiří Stehlík

Adresa: Liberecká 677/15, 466 01 Jablonec nad Nisou

Kontakty: tel. 483 320 083.

Cílová skupina: Léčba pro psychiatricky nemocné pacienty ve věku od 18ti let. Léčba medikamentózní.

- Psycholog: PhDr. Beran Vladimír
Adresa: Klášterní 2, 466 01 Liberec V - Kristiánov
Kontakt: tel. 485 312 474
Charakteristika: poskytuje služby psychologie klinické a psychoterapie.
- Název zařízení: **Krajská nemocnice Liberec**
Zřizovatel: Liberecký kraj
Primář: MUDr. Lumír Tauš
Psycholog: PhDr. Simona Bělská a Mgr. Miroslav Bréda
Adresa: Husova 10, 460 63 Liberec I.
Kontakty: tel. 485 312 854; simona.belska@nemlib.cz; tel. 485 312 854; miroslav.breda@nemlib.cz, <http://www.nemlib.cz>
Pracovní doba: ambulance od 8,00 do 14,00 hodin
Cílová skupina: psychiatrie pro dospělé pacienty.
Charakteristika: psychiatrické oddělení se skládá ze dvou stanic uzavřeného příjmového oddělení v přízemí a otevřeného režimového oddělení psychoterapeuticky orientovaného v prvním patře budovy. Součástí oddělení je příjmová ambulance. Psychiatrické oddělení pro dospělé poskytuje komplexní péči pokrývající prakticky celou škálu psychiatrické problematiky, tzn. organicky podmíněné stavy, stavy způsobené užíváním psychoaktivních látek, psychotické stavy, afektivní poruchy, neurotické a reaktivní stavy atd. Provádí se farmakoterapie, psychoterapie individuální a skupinová, relaxační techniky, pracovní terapie, arteterapie a režimová léčba.
- Název zařízení: **Krajská nemocnice Liberec**
Zřizovatel: Liberecký kraj

Psycholog: MUDr. Marie Hyánková

Adresa: Husova 10, 460 63 Liberec I.

Kontakty: tel. 485 312 472; 485 312 230;
<http://www.nemlib.cz>

Pracovní doba: ambulance od 8,00 do 14,00 hodin

Cílová skupina: probíhají zde výhradně dobrovolné pobyty motivovaných pacientů, dospělých mužů i žen, v délce tři měsíců, kratší stabilizační pobyty abstinujících pacientů a několikadenní pobyty k provedení alkohol - antabusové reakce při zavádění ambulantní léčby Antabusem.

Charakteristika: jedná se o samostatný úsek, který je součástí psychiatrického oddělení - léčba alkoholové závislosti. Základem je cílená režimová léčba s psychoterapeutickým programem, pracovní terapií, arteterapií, relaxačními a nácvikovými technikami. Kapacita oddělení je dvakrát pět lůžek.

- Název sdružení: **ADVAITA o. s.**

Občanské sdružení pro pracovní a sociální rehabilitaci drogově závislých

Kontakty: 482 750 607, e-mail advaita@volny.cz

Cílová skupina: klienti po ukončení léčby závislosti na nealkoholických drogách nebo samostatně abstinující minimálně půl roku.

Stručná charakteristika: sociální asistence, individuální podpůrná terapie, skupinová terapie, volnočasová terapie, práce s rodinou

- Název zařízení: **Detoxikační jednotka psychiatrického oddělení krajské nemocnice Liberec (DETOX)**

Zřizovatel: Liberecký kraj

Psycholog: MUDr. Veronika Kotková

Adresa: Husova 10, 460 63 Liberec I

Kontakty: 485 312 229; veronika.kotkova@nemlib.cz;
<http://www.nemlib.cz>

Cílová skupina: dospělí pacienti, kterým zařízení pomáhá zvládnout odvykací stav na návykových látkách a očistění organismu od drogy; pacienti od 15 do 18 let jsou přijímáni k pobytu se souhlasem zákonných zástupců.

Charakteristika: je součástí psychiatrického oddělení. Na Detoxu jsou přijímáni pacienti s dojednanou následnou ústavní či ambulantní léčbou závislosti na doporučení psychiatra či psychologa. Pobyt na Detoxu je dobrovolný. Péči zajišťují zdravotničtí pracovníci psychiatrického oddělení. Detox neslouží jako záchytná stanice. Detox má 5 lůžek, pokoje jsou vybaveny sociálním zařízením. Průběžně jsou prováděny kontroly moče na přítomnost návykových látek, standardně vyšetření krve včetně vyšetření žloutenek a HIV. Pacienti jsou během pobytu bez kontaktu s rodinou i s okolím. Platí zde zákaz alkoholu, drog a sexu. Pobyt je hrazen pojišťovnou.

- **Název zařízení: Krajská nemocnice Liberec (dětské psychiatrické oddělení)**

Zřizovatel: Liberecký kraj

Psycholog: prim. MUDr. Jana Prouzová

Adresa: Školní ulice 430, Králův Háj, 460 05 Liberec V.

Kontakty: 485 101 102; jana.prouzova@nemlib.cz; 485 101 102; jitka.havlova@nemlib.cz, <http://www.nemlib.cz>

Cílová skupina: Na oddělení probíhají diagnosticko-terapeutické pobyty pro děti cca od 6 do 18 let, ambulantně jsou vyšetřovány i děti mladšího věku.

Charakteristika: diagnosticko-terapeutické pobyty. Kromě těchto klasických pobytů, které trvají cca 5 týdnů, jsou přijímány děti i ke kratším, 10-14 denním, diagnostickým pobytům. Délka hospitalizace záleží na problematice. Během letních prázdnin probíhají na oddělení dva 3-týdenní pobyty

pro děti s vadami řeči. O děti pečují 2 lékaři, psycholog, sociální pracovníce a zdravotní sestry. V dopoledních hodinách zajišťují školní výuku pedagogové školy při nemocnici. Třídy se nachází přímo v budově oddělení. Léčba spočívá v režimu, skupinové a individuální psychoterapii nebo farmakoterapii. Součástí léčby jsou též pracovní terapie, muzikoterapie, arteterapie a relaxační techniky (autogenní trénink, joga).

K hospitalizaci jsou děti doporučovány dětským lékařem nebo dětských psychiatrem. Případně též po dohodě rodiny, školy, pedagogicko-psychologické poradny nebo sociální péče.

- **Název zařízení: Spirála s. r. o**

Psycholog: MUDr. Petr Matek

Adresa: Na Šumavě 1509/48, 466 02 Jablonec nad Nisou

Kontakt: 483 319 106

Charakteristika: dětská neurologická a psychologická léčba.

Ocítli jste se v těžké situaci?
Chcete znát svá práva a povinnosti?
Potřebujete vědět, na co máte nárok?
Nevíte si rady? Nevíte na koho se obrátit?

NAVŠTIVTE OBČANSKOU PORADNU

Co Vám můžeme poskytnout:

- bezplatné, nezávislé, nestranné a diskrétní poradenství
- praktické, věcné a správné informace
- kontakty na organizace zabývající se odbornou pomocí v sociální oblasti

Poradenství poskytujeme v těchto oblastech:

- rodina a mezilidské vztahy
- pracovní právo
- sociální dávky
- sociální pomoc
- dluhové poradenství
- bydlení

Kontakty:

OP Liberec: ☎ 485 152 070

středa od 14 – 19 hodin, ostatní dny pouze na objednání
Švermova 32, Liberec X, 46010, (býv. Zvl. škola, bus č. 22, 16)

OP Frýdlant: ☎ 482 311 302

čtvrtek od 15 – 17,45 hodin bez objednání
Nám. T.G.M. 74, Frýdlant (vchod z Děkanské ul., POSEC)

OP Jablonec nad Nisou: ☎ 485 152 070

pondělí od 10 – 14 hodin bez objednání
ul. E. Florianova, Spolkový dům Florianka (bývalá ZŠ)

e-mail: obcanskaporadna.lbc@volny.cz

Zřizovatel: "D" - občanské sdružení

Chcete-li přispět na chod Občanské poradny, použijte prosím účet sbírky

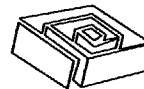
KAŽDÝ SE MŮŽE DOSTAT NA DNO SVÝCH SIL

č.ú: 0819319319/0800

NROS

Trápí vás někdo blízký?
Necítíte se dobře?
Je Vám smutno nebo si děláte starosti?
Potřebujete řešit problém závislosti -
alkohol, drogy, hráčství...?

Svou spolupráci Vám nabízí:

Poradna pro rodinu, manželství, mezilidské vztahy a problematiku závislosti

- ❖ Pomoc při řešení komplikací v partnerských, mezilidských i rodinných vztazích (včetně výchovy dětí či mezigeneračních vztahů)
- ❖ Podporu a provázení při řešení Vašich problémů
- ❖ Pomoc ve složité životní situaci nebo v osobní krizi (existenční potíže, nezaměstnanost, domácí násilí, aj.)
- ❖ Sociálně-právní pomoc
- ❖ Rozvodové a porozvodové poradenství
- ❖ Pomoc, pokud chcete na sobě něco změnit (sebepoznání, sebedůvěra)
- ❖ Odbornou pomoc při zvládnání závislosti - vedení, terapie, léčba

Naše služby jsou **bezplatné** a na Vaše přání i **anonymní**.
Není třeba doporučení, je lepší se objednat.
Pracovníci poradny jsou vázáni **mlčenlivostí**.

Kdy nás můžete kontaktovat? (osobně nebo telefonicky)

Pondělí, Středa 8 - 11,30 13 - 17

Úterý, Čtvrtek 8 - 11,30 13 - 16

Pátek 8 - 11,30

Tel.: 483 320 649, 723 093 253, 483 711 185 (závislosti)

e-mail: poradna-jbc@volny.cz

Kde nás najdete?

V Jablonci nad Nisou, Lidická 24 (z Dolního náměstí, poslední dům na pravé straně).